

SIAMO DI NUOVO INSIEME

NR. 75-76 • SERIE NOUĂ • OCTOMBRIE – DECEMBRIE 2017

FONDATĂ ÎN 2007 • ISSN 1843-2085 • REVISTĂ EDITATĂ DE ASOCIAȚIA
ITALIENILOR DIN ROMÂNIA **RO.AS.IT**. CU SPRIJINUL FINANCIAR AL GUVERNULUI
ROMÂNIEI, PRIN DEPARTAMENTUL PENTRU RELAȚII INTERETNICE

La mulți ani România!

EDITORIAL

Cu mare bucurie în suflet scriu acest editorial în preajma zilei de 1 Decembrie ce marchează ziua națională, o zi în care, acum 99 de ani, s-a înfăptuit marea unire a Transilvaniei, Banatului, Crișanei și Maramureșului cu România. Chiar dacă această zi națională a fost adoptată după revoluția de la 1989, ea are o încărcătură istorică deosebită pentru că la Alba Iulia a fost adoptată Rezoluția Adunării Naționale care a consfințit unirea tuturor românilor din Transilvania și Banat cu România. De-a lungul istoriei, ziua de 1 Decembrie nu a fost singura zi națională dar, în cele din urmă, aceasta a devenit ceea ce trebuia să devină și să fie sărbătorită, Ziua Națională a României.

Această zi, constituie prilejul pentru a ne aminti de rolul jucat de minoritățile naționale în crearea României Mari. Actul de la 1 Decembrie ca și celelalte evenimente premergătoare s-au bucurat de sprijinul larg al minorităților naționale care au înțeles evoluțiile istorice și necesitatea fidelității față de statul român. Merită în acest context amintită contribuția minorității italiene din Vechiul Regat la făurirea statului român unitar precum și contribuția statului italian la crearea României Mari. Amintim aici de sprijinul diplomatic oferit, de organizarea voluntarilor români din cadrul trupelor austro-ungare luate prizoniere și nu numai. De asemenea, cetățenii români de origine italiană au luptat activ în rândurile armatei române distingându-se pe câmpul de bătălie.

În prezent România își sărbătorește Ziua Națională în calitatea sa de stat membru al Uniunii Europene și al Alianței Nord-Atlantice. Ca niciodată în istoria sa recentă România este un stat democratic și liber, un stat independent și sigur în care avantajele apartenenței la Occident sunt

vizibile. Ne bucurăm de un nivel de prosperitate și de securitate fără precedent dacă ne comparăm cu trecutul mai mult sau mai puțin îndepărtat.

Această Zi Națională și memoria înaintașilor ne reamintesc de asemenea obligațiile pe care le avem față de viitorul statului român. Suntem cu toții responsabili de viitorul României, dar și al Uniunii Europene. Nu trebuie să ne uităm trecutul și tradițiile, ci trebuie să le folosim în mod creativ pentru conturarea unui viitor prosper pentru toți.

În aceste momente de sărbătoare, minoritatea italiană din România este alături de populația majoritară, ca și acum aproape 100 de ani. Suntem împreună în Europa și tot împreună vom clădi viitorul. Centenarul va fi prilejul de a folosi lecțiile trecutului și de a apela la înțelepciunea colectivă a părinților și bunicilor noștri pentru a ne reaminti că România nu este un dat, nu este un proiect care s-a încheiat ci este un stat viu, pe care îl construim zi de zi în folosul cetățenilor.

România a avut și are capacitatea de a se reinventa. De-a lungul istoriei sale statul român a găsit resursele de a transforma provocările în oportunități și de a folosi momentele de criză, precum cele din Primul Război Mondial, pentru a se consolida. Trebuie să ne propunem ca fiecare dintre noi să contribuie cât mai substanțial la proiectul național și european, având în minte interesele naționale majore ale statului român.

Ziua de 1 Decembrie este așadar un prilej de bucurie și de reamintire a faptului că România este statul fiecărui cetățean român, indiferent de originea sa etnică.

La mulți ani români, La mulți ani România!

Andi Gabriel Grosaru

FONDATA ÎN 2007

NR. 75-76 • SERIE NOUĂ
OCTOMBRIE – DECEMBRIE
2017

ISSN 1843-2085

Revistă editată
de Asociația Italianilor din România **RO.AS.IT.**
cu sprijinul financiar al
Guvernului României,
prin Departamentul
pentru relații interetnice

Membri fondatori

Mircea Grosaru

Ioana Grosaru

Director

Gabriela Tarabega

Redactori

Gregorio Pulcher

Adrian Chișiu

Dan Comarnescu

Roxana Comarnescu

Design & pre-press

Square Media
squaremedia.ro

**Asociația
Italianilor
din România
RO.AS.IT.**

asociație cu statut
de utilitate publică

Str. Ion Câmpineanu nr. 3A,
etaj 1, 010031 București
Tel. +4 0372 772 459
Fax: +4 021 313 3064
ufficio@roasit.ro

www.roasit.ro

ACTUALITATE / ATTUALITÀ

- 04 | Mitul lui... Moș Crăciun
- 06 | Sacru și profan în colinda religioasă de Crăciun
- 08 | La Târgul Gaudeamus – carte de învățătură 2017, RO.AS.IT. a răspuns prezent
- 11 | Festivalul Internațional MERIDIAN
- 12 | Posibila descoperire a mormântului Sfântului Nicolae... în Antalya
- 13 | Jubileul celor 99 de ani de la Reîntregirea Națională a României

CULTURĂ / CULTURA

- 14 | Festivalul interetnic Confluențe 2017, în Capitala Moldovei • Festival interetnico Confluenze 2017, nella Capitale della Moldavia
- 18 | Arhitecturi suprapuse. Expoziție aniversară Angela Tomaselli
- 20 | Arta medievală italiană în Galeria permanentă ale Muzeului Național de Artă al României • L'arte medioevale italiana nelle Gallerie permanenti del Museo Nazionale d'Arte della Romania. Domenico Veneziano – Madonna del Roseto
- 22 | Deserti di Dino Buzzati. Autoritratto
- 26 | Institutul Italian de Cultură din București. Scurt istoric

SOCIAL / SOCIETÀ

- 28 | Sfintele mucenițe fecioare Lucia și Agata
- 32 | Trecut-au anii... 42
- 33 | Fabrica Carpatina din Brezoi. Istoric
- 36 | Recomandări pentru furtuni /viscole puternice
- 37 | Știri

Versiunea italiană a articolelor publicate în acest număr al revistei este realizată de Gregorio Pulcher.

Mitul lui...

de Adrian Chișiu

Căutând explicații și, în paralel, lărgind geografic câmpul observației, încercăm să surprindem momentul solstițiului de iarnă în comunitățile umane din nordul îndepărtat, unde oamenii locului sunt obișnuiți cu frigul și singurătatea dar și cu ritualurile șamanice care, funcționând liber,

Transpunându-ne imaginativ în perioada Crăciunului la început de secol XX și făcând un banal exercițiu de observație, putem vedea cu ochii minții un **Moș Crăciun** tradițional, costumat în roșu cu accesorii decorative albe, care vine dinspre Nord imediat după solstițiu, călătorind într-o sanie trasă de reni **zburători** și aducând cu sine un brăduț verde sub care pune cadouri colorate, de asemenea, în roșu cu alb.

ofereau asistenței cu o acuratețe surprinzătoare, servicii terapeutice, previziuni dar și momente de socializare.

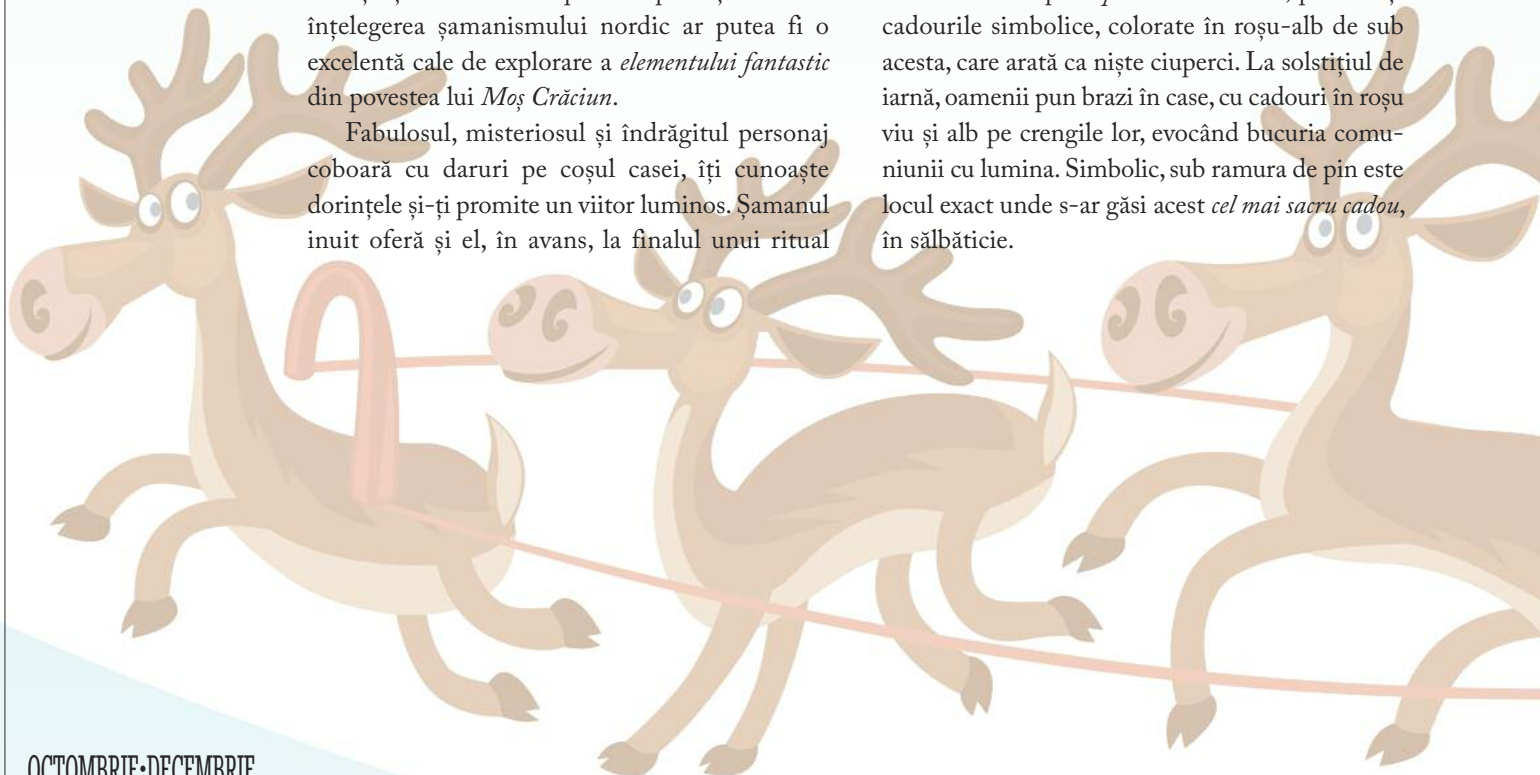
Privind fotografii mai vechi sau mai noi, înfățișând șamani siberieni sau inuiți, constatăm cu surprindere că sunt înveșmântați preponderent în roșu și alb. De aici apare limpede și ideea că înțelegerea șamanismului nordic ar putea fi o excelentă cale de explorare a *elementului fantastic* din povestea lui *Moș Crăciun*.

Fabulosul, misteriosul și îndrăgitul personaj coboară cu daruri pe coșul casei, îți cunoaște dorințele și-ți promite un viitor luminos. Șamanul inuit oferă și el, în avans, la finalul unui ritual

specific – lumina și căldura Soarelui, marcând astfel un *moment-cheie* al vieții sociale în micile comunități nordice. Autoritatea sa este de necontestat când, la nord de cercul polar, anunță începutul unei zile care durează șase luni. Și tradițional, Moș Crăciun își are și el sediul în aceeași zonă – în orașul finlandez Rovaniemi situat imediat dincolo de cercul polar.

Desigur, în cel mai pur stil american, scriitorul Douglas Main, împinge explicația lucrurilor și mai departe afirmând direct că povestea lui Moș Crăciun și a renilor săi zburători poate fi urmărită dintr-o sursă plauzibilă dar dificil de probat – ciupercile *magice*. Acesta menționează și opinia autorizată a lui John Rush, antropolog la Sierra College din Rocklin, California, conform căruia povestea lui Moș Crăciun și a renilor săi zburători ar putea fi pusă în legătură cu ciupercile *magice* care cresc în pădurile nordice de pin sau de mesteacăn (dar și în Munții Orăștiei – n.n.). Conform acestei teorii, Moș Crăciun ar putea fi o personificare modernă a șamanului, care, după ce gusta anumite plante și ciuperci, putea comunica cu lumea spiritelor.

Astfel ar explica *pomul de Crăciun*, precum și cadourile simbolice, colorate în roșu-alb de sub acesta, care arată ca niște ciuperci. La solstițiul de iarnă, oamenii pun brazi în case, cu cadouri în roșu viu și alb pe crengile lor, evocând bucuria comuniunii cu lumina. Simbolic, sub ramura de pin este locul exact unde s-ar găsi acest *cel mai sacru cadou*, în sălbăticie.

Moș Crăciun

Așadar, conform teoriei lui John Rush, legenda lui Moș Crăciun derivă de la șamanii regiunilor arctice, care veneau în casele oamenilor cu *daruri* specifice sfârșitului lunii decembrie, sub forma ciupercilor *magice*. Și pentru că, în nord, zăpada bloca de obicei ușile, era practică o deschidere în acoperiș prin care oamenii intrau și ieșeau – astfel apărând povestea sosirii Moșului prin coșul de fum.

O altă voce autorizată – Carl Ruck, profesor la Universitatea din Boston, indică și el călătoria lui Moș Crăciun cu renii săi, ca putând fi indusă de ciuperci magice.

Acesta afirmă că șamanii siberieni evocă un spirit animal (renii) cu care pot călători și experimenta viziuni. Acești șamani au, de asemenea, tradiția de a se îmbrăca în costume roșii cu pete albe imitând o anumită ciupercă sacră (stranie asemănare cu costumul tradițional. Donald Pfister, biolog de la Universitatea Harvard, care studiază fungii, sugerează că un șaman siberian care a ingerat ciupercă sacră, poate avea halucinația că renii zboară. El afirmă, de asemenea, că ornamentele pentru pom de forma ciupercii sunt predominante în decorațiunile de Crăciun din întreaga lume, în special în Scandinavia și Europa de Nord iar practica ancestrală de Crăciun este de a mânca... ciuperci.

Pe de altă parte, istoricul american, Ronald Hutton, a declarat că *teoria conexiunii ciuperci* – Moș Crăciun este greșită, că șamanii nu călătoreasc cu sania, nu cheamă spiritele renilor, foarte rar iau

Șamanii care se îmbracă în roșu și alb

ciuperci pentru a obține transe și nu au haine colorate în roșu-alb.

Totuși, Ruck și Rush comentează – pe bună dreptate, credem noi – că, doar cei care au cunoștințe despre șamanism acceptă această poveste și pun întrebarea dacă există vreun alt motiv pentru care Moș Crăciun trăiește și vine de la Polul Nord? Ei susțin că această tradiție poate fi urmărită înapoi în timp și spațiu, până în Siberia.

Desigur, cititorul își va formula singur concluziile, noi făcându-ne doar datoria de a-i relata – poate prea succint – datele problemei.

Sacru și profan în colinda religioasă de Crăciun

Născut prin miracol divin, așteptat și prigonit, slăvit și sacrificat, acceptat sau contestat, Iisus a străbătut veacurile, aflându-se în permanență în atenția slujitorilor bisericii, a oamenilor de știință, cât și a celor de artă: scriitori, pictori, sculptori care i-au dedicat opere remarcabile.

Nașterea sa, care a marcat începutul creștinismului, a fost slăvită de slujitori ai bisericii și de oameni simpli, în colinde „Cântece tradiționale cântate de cete de copii, de flăcăi sau de adulți cu prilejul Crăciunului și al Anului Nou.” (DEX 1998, p. 196)

de Elena Trifan

Apărută cu secole în urmă, ținută sub obroc în timpul dictaturii comuniste, colinda religioasă a reînviat năvalnic după 1990, când este interpretată în biserici, în școli, la radio și televiziune, pe străzi, la casele oamenilor, atât la țară, cât și la oraș.

Scopul colindei religioase este de a vesti nașterea Mântuitorului.

Colindătorii sunt, în general, copii, deoarece sunt mai apropiați, prin neprihănire, de îngerii care au vestit nașterea Domnului.

Momentul colindatului este în seara sau noaptea de Ajun, de la cântători, până în revărsatul zorilor.

Colinda este sfântă și nemuritoare, colindătorii vin neîncetat, „Din an în an mereu / La geam cu Moș Ajun” (*Cântec de Crăciun*).

Gazdele sunt îndemnate să se pregătească pentru a-l primi pe Domnul în curățenie și îmbelșugare „Casa să v-o măturați, Masa să v-o încărcăți” (*Sus boieri!*)

În colindele analizate, pot fi întâlnite aspecte preluate din textele biblice, precum: locul nașterii, steaua călăuzitoare, căutarea pruncului de către Irod, botezul purificator în apa Iordanului de către Ioan „cel prea curat,” scopul venirii lui Iisus pe lume.

În colinda religioasă Iisus apare în dublă ipostază, de Fiu al Domnului și de Fiu al Omului „E om și Dumnezeu” (*Îngerii cântă*), ceea ce face ca elementele sacre să se împletească cu cele profane în acest tip de colindă.

Statutul lui este cel biblic, „tânărul crai”, „rege”, „împăratul tuturor”, (*Crăciunul, Noe!*). Forma lui de manifestare este lumina, simbolul vieții, al armoniei, al dreptății, al cunoașterii, al unui nou început: „Soare-n raze luminat” (*Iată, vin colindători*), „Isus Hristos luminat” (*S-a născut Domnul*), „un luceafăr mare strălucit” (*Colindul clopotelor*), „lumina cunoștinței”, „soarele dreptății”, „răsăritul cel de sus” (*Troparul nașterii*). Identificarea lui Iisus cu Soarele, poate fi rezultatul contopirii a două motive, cel creștin potrivit căruia Dumnezeu este lumină, cu cel păgân al zeului asiatic al soarelui, Mithra, peste a cărui sărbătorire care avea loc la 25 decembrie s-a suprapus Crăciunul.

Iisus are și alte atribute ale divinității: sacralitatea „Domnul sfânt” (*Sus în vârful muntelui*) și veșnicia „Cel fără-nceput” (*O, ce veste minunată*), „Domn a fost și va fi iar pân' acu și în veci iar” (*S-a născut Domnul*).

Legătura lui Iisus cu lumea muritorilor se face în spații terestre sacralizate, înalte, un fel de *axis mundi*, dealul și muntele, de unde legătura cu transcendentul este mai ușor de realizat: „Acolo

sus pe-un deal frumos / Unde-i cerul luminos / Raza blând-a soarelui / Scaldă fața Domnului” (*Leagănul lui Iisus*), „Sus în vârful muntelui, pe la crucea bradului, pe o scară de argint / Se coboară Domnul sfânt” (*Sus în vârful muntelui*). Textul conține elemente religioase și profane cu valoare simbolică: crucea, simbolul creștinismului, al suferinței și al tămăduirii, argintul, simbolul purificării, bradul, simbolul vieții veșnice.

În calitate de Fiu al omului, copilul Iisus duce o existență profană: nu are haine („N-are scutece de-nfășat / Nici hăinuțe de-mbrăcat” (*La Vitleem acolo-n jos*), plânge „Fiul plânge, stare n-are / Pe brațele mamei sale” (*Domnuleț și Domn din cer*). În alt colind este hrănit cu lapte, înfășat în scutece și purtat în brațe de mama sa „Din fecioară s-a născut / Și cu lapte s-a crescut. / Cu scutece s-a-nfășat / Și în brațe s-a purtat.” (*Domnul Iisus Hristos*) sau șade într-un leagăn verde de pălținel (*Am plecat să colindăm*).

În colindul „Închinarea păstorilor” apare motivul popular, al comuniunii omului cu natura. Iisus este legănat de vânt și scaldat de ploaie. Sacrul se întrepătrunde însă cu profanul. În calitate de Fiu al Domnului nu este atins de imtemperiile naturii „Neaua ninge, nu-l atinge” (*Închinarea păstorilor*), leagănul lui este sfânt și purtat de îngeri (*Crăciunul*).

Locul nașterii lui Iisus este cel biblic, în Betleem pronunțat popular Vitleem, într-un spațiu modest, neprielnic nașterii, ieslea boilor, „În pazele grâului, în ogrinji fânului” (*S-a născut Domnul*).

Nașterea lui este vestită de elemente cosmice, miraculoase, steaua care-i călăuzește pe magi spre locul nașterii, de elemente sacre, corul îngerilor (*Îngerii cântă*), de elemente profane prin proveniență și sacre prin funcție și mediul în care se manifestă, glasul clopotelor (*Colindul clopotelor, Crăciunul*), cât și umane, colindătorii.

Iisus este un mesager al divinității și scopul venirii lui pe lume este mântuirea omenirii „Să se nască / Și să crească / Să ne mântuiască.” (*O, ce veste minunată*) și bucuria adusă în casele oamenilor: „Noaptea asta Sfântul Domn Iisus / Bucurie mare ne-a adus” (*Colindul clopotelor*).

Cu excepția lui Irod care-i dorește moartea, oamenii se bucură de nașterea Mântuitorului, îi vin în ajutor și îi fac daruri: veșminte „Să facă din pielea lui / Veșmânt frumos Domnului” (*Am venit să colindăm*), „stebile albe de flori, / Și-o oaie cu miel prior” (*Închinarea păstorilor*).

În general, atitudinea lor este de venerație: „Fie-n veci mărit / Să vă bucurați / Și să-l lăudați” (*Leru-i măruului*).

În universul vegetal, prezent în colinda religioasă predomină elementele sacre, iar cele profane dobândesc virtuți sacre prin punerea lor în relație cu Iisus: Maica Precista paște oile la umbra

pomilor, ceea ce amintește de Grădina Raiului, măru, pomul cunoașterii binelui și răului, apare în refren „Florile dalbe, flori de măr”, iar în colindul „După datini, colindăm” merii sunt sădiți toamna și în mod miraculos înfloresc iarna, prin puterea dragostei lui Iisus, trandafirul „lilioară trandafir” (*Gazde mari nu mai dormiți*) este simbolul dragostei, al sacrificiului, al lui Iisus însuși.

Mai apar bradul, simbolul veșniciei, paltinul, arbore cu lemn tare din care este făcut leagănul sfânt, drumul pe care merge Iisus este făcut din măghiran (*S-a născut Domnul*), iar rozmarinul este prezent în refren „Frunză verde rozmarin” (*Acolo-n umbra pomilor*), ca simbol al frumuseții și al vieții. Fiind concepute sincretic ca un amestec de poezie și cântec, colindele se caracterizează și prin muzicalitate la realizarea căreia contribuie și refrenul în care nota de sacralitate este sporită prin: preaslăvirea Domnului „Leru-i ler”, „Leru-i Doamne, Domn din cer”, „Domnuleț și Domn din cer”, „Domn, Domn să-nălțăm”, prezența florilor: „Florile dalbe, flori de măr”, „lilioară trandafir”, „Frunză verde rozmarin”, imitarea glasului clopotelor: „Bim bang”, „Bim bam, bim bam”.

Majoritatea colindelor respectă structura colindei clasice și se termină cu o urare adresată gazdei de a fi sănătoasă, veselă, de a avea parte de bucurie și de viață lungă „Să fii sănătos și vesel de Crăciun” (*Cântec de Crăciun*), „Hristos să vă dea de toate, / Viață lungă, sănătate” (*Domnuleț și Domn din cer*).

În colindul „Îngerii cântă” sunt preaslăvite cerul și pământul „Mărire în cer / Și pace pe pământ.”

Singurul colind în care colindătorii așteaptă daruri materiale din partea gazdei este „Bună dimineața la Moș Ajun” „Ne dați, ori nu ne dați”; „Domnul Sfânt să ne ajute la covrigi și la nuci multe”, în rest predomină ideea de preamărire a lui Iisus.

BIBLIOGRAFIE

Maurice Cocagnac, *Simbolurile biblice, lexic teologic*, Editura Humanitas, București, 1997.

Repertoriul de colinde religioase al Bisericii Eroilor Tineri, Ploiești.

Romulus Vulcănescu, *Mitologie română*, Editura Academiei R.S. România, București, 1987.

Victor Kernbach, *Dicționar de mitologie generală*, Editura Albatros, București, 1995.

La Târgul Gaudeamus – carte de învățătură 2017, RO.AS.IT. a răspuns: prezent!

Ajuns la cea de-a 24-a sa ediție, Târgul de carte de la București strălucește parcă mai puternic ca oricând prin bogăție, eleganță, diversitate și culoare, în sutele de standuri ale diverselor edituri, instituții sau organizații etnice, profesionale etc.

de Gabriela Tarabega

Asociația Italienilor din România – RO.AS.IT. a fost prezentă la Târg, ca în fiecare an, de altfel, cu producția sa editorială de excepție, lansând două titluri noi, importante pentru comunitatea pe care o reprezintă și ale cărei mărci identitare (istoria, limba și tradițiile) le conservă și le promovează, și anume: *Măria Sa Actorul. Exerciții de admirație* de Eugen Comarnescu și *Clanul de Niro* de Coleta de Sabata.

Prima, *Măria Sa Actorul. Exerciții de admirație* este o ediție alcătuită de Gabriela Tarabega-Comarnescu pe baza textelor jurnalistului Eugen Comarnescu apărute în publicații periodice. Textele care se referă la dramaturgi italieni au și o versiune în limba italiană.

Un cuvânt de laudă se cuvine și fiului autorului – Dan Comarnescu – care a cercetat, cu răbdare și

devoțiune, publicațiile periodice ale vremii existente în colecțiile bibliotecilor publice, culegând și procesând textele.

La eveniment au participat membri ai RO.AS.IT., prieteni și foști colegi de breaslă ai

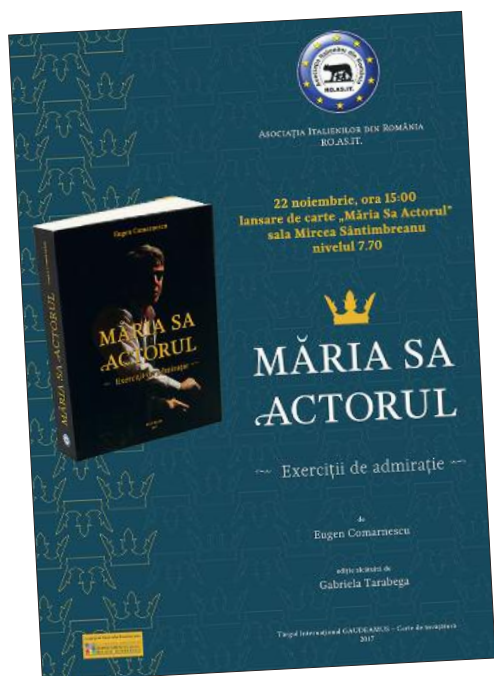
celui care a fost unul dintre cei mai apreciați critici de teatru din epoca sa. Vorbitorii l-au prezentat pe Eugen Comarnescu drept un foarte priceput jurnalist, apreciind, mai ales, corectitudinea sa profesională, esențială într-un asemenea domeniu sensibil, virtute prin care și-a câștigat respectul actorilor și al altor slujitori ai Thaliei, precum și al publicului cititor.

Cartea a fost prezentată de Maria Berza, membră a Uniunii Scriitorilor din România, care a urmărit îndeaproape viața culturală românească de-a lungul anilor și a pus chiar umărul la sprijinirea acesteia în perioada în care a fost Secretar de Stat în Ministerul Culturii. Dânsa a apreciat că *Măria Sa Actorul* este o carte de excepție cu și despre lumea teatrului.

În continuare, au luat cuvântul, elogiindu-l pe autor și volumul publicat: Florentin Popescu, Modesto Gino Ferrarini și Ion Andreiță, foști colegi de redacție.

Volumul de față – consideră jurnalistul Florentin Popescu – este o „carte-spectacol” de zile mari. Tipărită în excelențe condiții tehnico-tipografice de către Square Media, cu sprijinul Asociației Italienilor din România – RO.AS.IT., îi permite cititorului să pătrundă în lumea teatrului românesc din ultimii aproape cincizeci de ani, să facă cunoștință, dacă se poate spune așa, cu actori, regizori, alți oameni de teatru din toate generațiile, de la George Vraca la Claudiu Bleonț, de la Sică Alexandrescu și până la Tudor Chirilă și George Ivașcu, să asiste la manifestări culturale de anvergură și să afle cum au fost receptate, la vremea lor, unele spectacole teatrale de răsunet în epocă.

Am fost coleg cu Eugen Comarnescu timp de peste 20 de ani la gazeta *Informația Bucureștiului*. Eu scriam despre problemele cetățenești, iar el se

ocupa de rubricile de cultură. La mine venea câte un cetățean din Ferentari, ca să-mi povestească despre o țeavă spartă. La el veneau Lucia Sturdza Bulandra, Birlic, Beligan, Octavian Cotescu... apoi Florin Piersic. Veneau pentru că îl prețuiau și era o onoare să scrie despre ei Eugen Comarnescu. El era pe un alt calapod față de noi. Îl priveam cu admirație și, în discuțiile cu alții, ne mândream că suntem colegi cu Eugen Comarnescu, a relatat Modesto Gino Ferrarini.

„Mi-a fost coleg și mentor, în primii mei ani de gazetărie – scrie Octavian Andronic, primul director al primului ziar liber apărut după decembrie 1989 (*Libertatea*). Dincolo de talentul (mai mult decât profesionalism) cu care l-a hărăzit destinul și autoritatea pe care și-a câștigat-o în mediul cultural în care îi concura uneori pe cei care-i serveau drept subiect, avea darul unei excepționale generozități intelectuale. Era întotdeauna dispus să ofere – și avea ce – fără să pretindă ceva în schimb. Regizori, actori, cântăreți, scriitori, poeți, scenariști îl considerau ca unul de-al lor, chiar îl iubeau, pentru că avea calitatea rară de a putea fi critic fără a fi rău. Cronicile sale dădeau tonul și deveneau veritabile garanții de calitate, într-un domeniu în care, de regulă, domnește subiectivitatea. În ciuda bolii care-i măcina puterile, în ultimii ani de viață a continuat să lucreze, neconcepând faptul că dintr-o astfel de profesie poți să ieși la pensie. Plecarea sa dintre noi mi-a lăsat gustul amar al pierderii unei persoane apropiate a cărei absență definitivă nu ești pregătit să o accepți.

Soția sa, Gabriela Tarabega-Comarnescu, a făcut o veritabilă reparație morală (pe care ar fi trebuit să o facem noi, cei pe care ne-a onorat cu prietenia sa) prin editarea și tipărirea volumului *Măria Sa Actorul. Exerciții de admirație*, cuprinzând cronici teatrale și portrete ale unor personalități ale scenei românești. Volumul a fost lansat

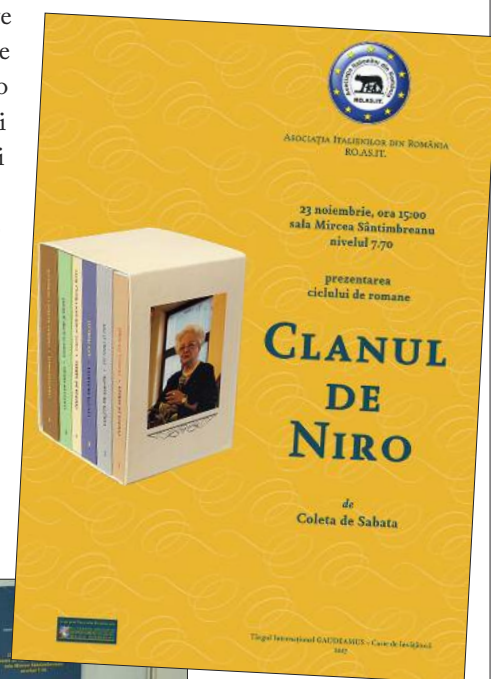

miercuri 22 noiembrie, la Târgul Gaudeamus de la ROMEXPO, în sala „Mircea Sântimbreanu”.

Cea de-a doua carte lansată de RO.AS.IT., a fost *Clanul de Niro* de Coleta de Sabata, un roman fluviu, elitist, care se întinde pe 6 volume și cuprinde o perioadă de 130 de ani de istorie, fiind dedicat emigrației / imigrației istorice a italienilor în România și procesului integrării acesteia.

Autoarea acestei minunate cărți, Coleta de Sabata, vine târziu în literatură, după o carieră în fizică și după ani întregi, ca rector al Universității Politehnice din Timișoara.

Provenind ea însăși dintr-o familie de italieni și căsătorită cu un italian, scrie acest roman consacrat istoriei unei familii – familia De Niro, imigrată pe plaiuri românești în jurul anului 1870, din regiunea Friul, din nordul Italiei, în acel timp, secătuită de războaie interne.

În imagine, de la stânga la dreapta: Maria Berza, Gabriela Tarabega, Florentin Popescu și Mihaela Mateescu Profiriu

Aspect de la lansarea
cărților

Ceea ce este absolut formidabil în această carte este faptul că toate personajele sunt vii, le vezi mișcându-se în timp și în spațiu. Trăiești împreună cu ele inconfortul unui exil voluntar, bucuriile și necazurile, aspirațiile, iubirile și despărțirile. Le vezi îmbrăcate după moda schimbătoare a timpului, în casele lor mobilate cu stil, în bucătăria lor în care se folosesc și în zilele noastre rețete și, mai ales, ingrediente aduse de acasă de primii veniți, precum salvia și rozmarinul, de exemplu.

Cartea începe cu relatarea venirii și instalării în nord-vestul Transilvaniei a lui Roberto de Niro din Friul, întemeietorul Clanului de Niro. Cum italienii erau constructori renumiți, Roberto de Niro își găsește repede de lucru în Transilvania. Reușește să obțină o comandă serioasă de la Episcopul Inochentie Micu Klein și de aici pornește averea sa și a urmașilor săi. Își întemeiază o familie, copiii cresc, studiază sau lucrează împreună cu tatăl lor.

Lucrurile se complică odată cu declanșarea Primului Război Mondial. Patru unchi și tatăl autoarei au fost implicați în asta. Așa se face că ea cunoaște în amănunt mersul războiului, pe care îl

și descrie. Este evocată marea bătălie de la Piave, care a marcat și sfârșitul războiului pe frontul de Sud. În roman sunt foarte bine descrise strategia și tactica militară a combatanților. Rude de ambele părți au căzut în război. Toate faptele povestite în cartea Coletei de Sabata sunt absolut reale. Sunt apoi descrise dezmembrarea Imperiului Habsburgic și formarea statului unitar român – cu o bogăție de detalii și momente de intense emoții. Un loc aparte își găsesc și întâmplările anilor 1930, dar și perioada de după Al Doilea Război Mondial. Niciun membru al familiei de Niro n-a mai părăsit România, după cum nici un membru al familiei autoarei n-a făcut-o.

Istoria își urmează cursul ei firesc, înglobând și întâmplările care marchează destinul membrilor familiei de Niro, destin foarte apropiat aceluia prin care a trecut întreg neamul românesc, în care aceștia se integraseră.

Această modestă expunere nu poate reda decât parțial monumentalitatea excepționalei lucrări a Coletei de Sabata, care evocă o întreagă lume și generații de-a rândul în toată complexitatea lor. Așadar, vă îndemn să o citiți (cartea se găsește și la Biblioteca RO.AS.IT., de unde poate fi împrumutată sau cumpărată) pentru a experimenta o bucurie intelectuală imensă.

La lansarea cărților au intervenit, de asemenea, cu cuvinte de laudă Mihaela Mateescu Profiriu, Liliana Radu, Anca Filoteanu. Volumul a fost lansat joi, 23 noiembrie, la Sala Mircea Sântimbreanu.

Dl. Subsecretar de Stat Amet Aledin de la Departamentul pentru Relații Interetnice al Guvernului României a onorat cu prezența sa evenimentele și a apreciat activitatea editorială a Asociației Italianilor din România – RO.AS.IT., ținând să sublinieze contribuția minorităților naționale la bogăția culturală a țării, știindu-se că o națiune este cu atât mai bogată, cu cât mai divers este dialogul membrilor săi.

În imagine, de la stânga la dreapta: Rodica Precupețu, Gabriela Tarabega și Liliana Radu

A XIII-A EDIȚIE

Festivalul International MERIDIAN

Festivalul a urmărit promovarea muzicii moderne și contemporane românești, de la lieduri și până la concerte simfonice, care deschid ferestre către alte forme ale artei. Astfel, pe întreaga durată a Festivalului internațional MERIDIAN a fost organizată, în Aula Palatului Cantacuzino de la Muzeul „George Enescu”, o Expoziție transmedia de instalații plastice reunite sub genericul *Viață bună*, care deschide uși către alte modalități de expresie. De exemplu, către muzica de jazz. În cuprinsul expoziției s-au regăsit lucrări transmedia de: Oliviu Lugoian Ghencea (RO/UK), Garnet Herz (CA), Alan Brown (UK), Nita Mocanu & Marius Stoica (RO), Modulab (RO) și Very, very far away collective (UK).

Reprezentările muzicale au avut loc, consecutiv, la Ateneul Român, Radio România – Studioul de concerte „Mihail Jora”, Universitatea Națională de Muzică București sau în Aula Palatului Cantacuzino, în funcție de interesele interpreților.

A fost o ofertă interesantă a UCMR pentru publicul din București, urmărind „cuplarea acestuia la muzica modernă și contemporană românească, care, comparativ cu alte țări, a înregistrat o evoluție interesantă”, apreciază dl Ulpui Vlad. 17 ansambluri și formații artistice s-au prezentat în recitaluri sau concerte interpretând 115 creații românești sau străine, dintre care 33 în primă audiție absolută.

Evenimentul a fost completat de un Masterclass și un Workshop pe teme vizând: recrearea muzicii în interpretare, expresivitate și surprize, activitate sau creație, transpunere sau redimensionare în interpretarea muzicii.

Ținem să menționăm că la Festival au fost prezenți cu un *Recital de lieduri* soprana Bianca Luigia Manoleanu și pianistul Remus Manoleanu, membri ai Asociației Italienilor din România – RO.AS.IT., cu care aceasta se mândrește și îi felicită din toată inima pentru performanță.

Un cuvânt de laudă se cuvine conducerii UCMR și dnei Mioara Băscă, manager-ul proiectului, pentru impecabila organizare.

Cea de-a XIII-a ediție a Festivalului Internațional MERIDIAN, organizată de Uniunea Compozitorilor și Muzicologilor din România, Secțiunea Națională Română a Societății Internaționale de Muzică Contemporană, s-a desfășurat la București, în perioada 6-16 noiembrie a.c., avându-l ca director artistic pe compozitorul Ulpui Vlad, vicepreședinte al UCMR.

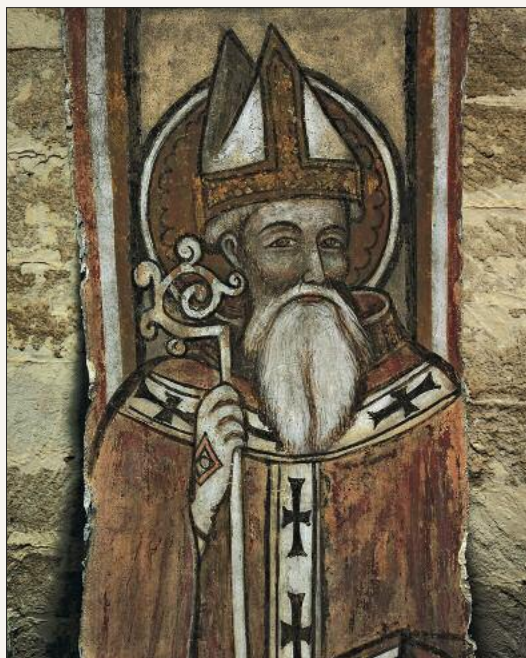
de Gabriela Tarabega

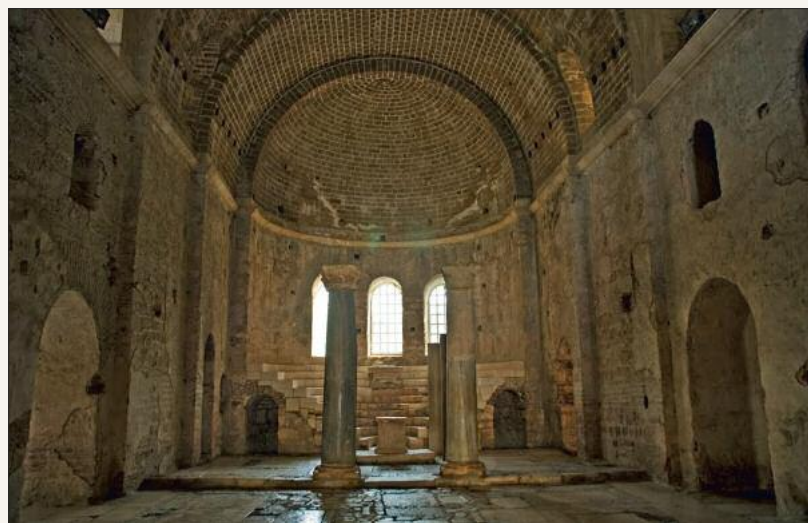
Bianca Luigia și Remus
Manoleanu în recital

Posibila descoperire a mormântului Sfântului Nicolae... în Antalya

de Adrian Chișiu

Sfântul Nicolae,
frescă, secolul 12
(Catedrala din Taranto)

Imagine cu altarul bisericii
Sf. Nicolae din Myra
(Demre, Antalya, Turcia)

Pregătindu-ne pentru tradiționala stare de liniște premergătoare sărbătorilor creștine de iarnă, iată că, viața ne oferă noi și noi momente surprinzătoare...

Un cavou aparent intact a fost descoperit în ruinele anticei cetăți Myra (astăzi Demre), sub temelia bisericii *Sfântul Nicolae* – din sud-vestul provinciei Antalya. Orașul Demre a fost ridicat pe ruinele vechii cetăți Myra, acolo unde, conform istoriei creștinismului, se știe că a trăit Sfântul Nicolae prin secolul al IV-lea.

Până acum clericii și oamenii de știință erau convinși că osemintele acestui sfânt se află în orașul

Bari din Italia, dar, iată că arheologii turci sunt pe cale să răstoarne situația, clamând că au descoperit *adevăratul* mormânt al Sfântului Nicolae.

Conform tradiției, osemintele Sfântului Nicolae au fost luate de neguțătorii italieni în 1087 din cetatea Myra, pe vremea când acest oraș, fiind sub ocupație grecească, a fost invadat de turci. Faptul se petrecea la puțin timp după Marea schismă a bisericii creștine din 1054, când Biserica de la Roma s-a rupt de Biserica Constantinopolului – acest eveniment tragic durând până în zilele noastre.

Amintim că, la acea dată, Sfântul Nicolae era deja foarte prețuit în creștinism, fiind considerat ca unul dintre sfinții cei mai importanți ai creștinătății, iubit pentru compasiunea, bunătatea și generozitatea sa. Iată de ce, posibil și pentru rațiuni turistice, la Biserica Sfântul Nicolae din Demre – o destinație populară pentru pelerinii creștini – lucrările arheologice se desfășoară în mod continuu, de peste două decenii.

Conform afirmației lui Cemil Karabayram – directorul Asociației Monumentelor din Antalya, menționat de BBC, – deși cavoul descoperit sub biserică este într-o stare foarte bună, nedeteriorat, echipa de specialiști înaintează cu precauție pentru a prezerva toate piesele arheologice găsite *in situ*. Acesta a mai spus că, conform unor documente din epocă, osemintele transportate la Bari ar aparține unui alt personaj – preot. Pentru a întări cele afirmate, pe șantier a fost adusă aparatură specială de scanare, cu care vor lucra savanții turci pentru a încheia cu succes seria investigațiilor arheologice.

Mai mult, Cemil Karabayram pretinde că osemintele Sfântului Nicolae s-au păstrat acolo, în Demre, în cele mai bune condiții, fără a fi deteriorate.

Ca o consecință directă, dacă rezultatele cercetărilor arheologice confirmă aceste ipoteze, în Antalya se va produce o *explozie* a turismului.

Astfel, legendarul Sfânt Nicolae ne poate oferi o dată în plus, în imensa sa bunătate, daruri sub forma unor neștiute și surprinzătoare semne premonitorii, de revenire și de evoluție în planul nostru material, spre locurile de început ale creștinismului.

99

de ani de la Reîntregirea Națională a României, văzut altfel...

Suntem aici, acum, grație obiectivului național realizat de strămoșii noștri, prin voință, tenacitate a crezului, sacrificii incredibile dar și unui anume *Plan divin*.

Paradoxal, deși au fost, de când se știu, dezbinați, individualiști și, conjunctural, trădători, românii au depășit surprinzător de bine influențele toxice externe. Chiar dacă nu sunt uniți în acțiune, întotdeauna sunt, fac și se poartă cum vor ei, în general, în disprețul reglementărilor, mai ales atunci când acestea devin încorsetante.

Interesant este că, la nivel rural (*talpa țării*), aceste *calități* s-au suprapus peste un fel de dezinteres până la ignorare a temporalității în dimensiunea sa istorică, atitudine care este cumva, puternic balansată în sânul grupului etnic prin respectarea riguroasă a ritmurilor lunare agricole și de viață familială. La români, calendarul solar coexistă armonios cu cel lunar, generând, încă, elemente de autoreglare eficientă la nivel micro-social, asigurând o continuitate a ființei și a specificului său național.

Fiind eterogeni, românii nu li s-au putut aplica eficient formule de control politico-ideologic, statul sau suprastatal. Esențializând, constatăm că, pentru orice fel de *presiune* resimțită, românul a găsit surprinzătoare modalități de eludare / rezolvare a situațiilor.

Se spune că, odată, un securist a văzut un țăran român așezat pe o piatră, privind în zare...
Și, l-a interplat întrebându-l: *Ce faci aici, stai și gândești?*
Țăranul l-a privit alb și i-a răspuns cu voce joasă: *Ba, numa stau...*

Privind retrospectiv se pare că, sistemele politico-economice regionale, continentale sau

globaliste au oroare de neprevăzut, de popoarele care nu pot fi prinse integral în anumiți algoritmi de control și disoluție. Iar despre români s-a spus, și cu siguranță se va mai spune, că sunt...
imprevizibili... deci ar trebui să...
dispară. Desigur, aceasta se va întâmpla cu *rigizii* istoriei dar nu cu... *trestia* română.

Într-o altă abordare a subiectului este de domeniul evidenței afirmația că, toți românii vorbesc aceeași limbă, aceasta fiind inteligibilă în oricare parte a țării și chiar peste hotarele de la est, nord, sud sau vest. De asemenea, incontestabila continuitate istorică de limbă anulează dintru început orice teorie destructurantă, teorii care, în absența unor reacții ferme, tind să prolifereze.

Finalmente, fenomenul românesc are un anume *farmec* inimitabil accentuat și de creștinismul său fundamentat pe lucrarea Sfântului apostol Andrei și grefat peste puternice tradiții precreștine, multe supraviețuind până astăzi. Poate că, și aceasta ar putea fi o parte din secretul dăinuirii eterne a neamului român peste aceste pământuri. (A.C.)

Festivalul Festival interetnic interetnico Confluente Confluenze 2017, în 2017, nella Capitala Capitale Moldovei della Moldavia

de Gabriela Tarabega

Cea de-a X-a ediție a Festivalului interetnic Confluente, organizat de Asociația italienilor din România – RO.AS.IT., în perioada 6-8 octombrie a.c., la Casa de cultură a studenților din Iași, a fost o reușită incontestabilă.

Quello che e' stata la decima edizione del Festival Interetnico Confluenze, organizzato dell'Associazione degli Italiani in Romania RO.AS.IT., nei giorni 6-8 ottobre c.a., alla Casa della Cultura degli studenti di Iași, e' stato di uno successo incontestabile.

A fost o sărbătoare strălucitoare a dansului și a cântecului tradițional, în care au evoluat 15 ansambluri aparținând celor 10 etnii din România, prezente în festival. A fost un dans al mâinilor pline de grație, al trupurilor avântate și al bucuriei de a dansa, vizibilă pe chipurile interpreților, indiferent dacă aceștia erau etnici italieni, polonezi, greci, bulgari, ucraineni, germani, ruși lipoveni, evrei, sârbi și, nu în ultimul rând, ansambluri de dansuri românești.

Acestora li s-a adăugat un invitat special al RO.AS.IT. – Ansamblul *Parpaiun (Fluturii)* din localitatea Mondovi, Provincia Cuneo, Italia, care a încântat publicul cu suite de dansuri occitane, tipice Văii Piemontului de nord-vest, în care grația și eleganța și-au dat mâna, dar și cu dansuri pline de vioiciune și, spre uimirea și încântarea noastră, cu *tiuci*, adică chiuituri, ca la horă în satele românești.

Ansamblul *Raduga (Curcubeul)* al Comunității rușilor lipoveni din România a adus în scenă un aer de prospețime și vivacitate, dansând și cântând cu pasiune pe ritmuri rusești. Muzica face parte integrantă din viața lor, iar dansurile reprezintă un mijloc de transmitere a emoției și a bucuriei interpretării lor, pe melodii ale cântecelor tradiționale.

Moartea și viața stau în puterea limbii este sloganul sub care a evoluat Ansamblul *Or Neurim* al Federației comunităților evreiești din România, aducând cu ei ritmuri arhaice dar și moderne. Dată fiind existența spiritului religios în tot ceea ce înseamnă cultură evreiască, costumația dansatoarelor și-a păstrat tot timpul, în construcția dansurilor, decența și eleganța.

Etnicii greci au fost reprezentați în Festival de Ansamblul *Orpheas* care a adus în scenă dansuri tradiționale din Insula Creta, într-un spectacol de armonie și culoare. Sobrietatea costumelor în alb și negru era spartă de roșul viu al brâielor late ale băieților, dar și de fota de spate și basmaua fetelor,

E' stata una splendida festa del ballo e dal canto tradizionale, in cui si sono susseguiti 15 gruppi appartenenti alle 10 etnie della Romania, presenti al festival. E' stata una danza di mani piene di grazia, di corpi infervorati e della gioia di ballare, visibile sui volti degli interpreti, sia che fossero di etnia italiana, polacca, greca, bulgara, ucraina, tedesca, russa lipovena (*russi stabilitisi nella regione Dobrogea sul delta del Danubio n.d.t.*), ebrea, serba e, non da ultimo, gruppi di ballerini romeni.

A questi s'e' aggiunto un invitato speciale della RO.AS.IT.: l'Ansamble *Parpaiun (Farfale)* della città di Mondovi, Provincia di Cuneo, Italia, che ha incantato il pubblico con delle suite di danze occitane, tipiche delle valli piemontesi del Nord-Ovest, in cui la grazia e l'eleganza si sono date la mano, ma anche balli pieni di vitalità e, per la nostra ammirazione e incanto, con i *tiuci*, cioè urla acute, come nella *hora* nei paesi romeni.

Il gruppo *Raduga (l'Arcobaleno)* della comunità dei russi lipoveni della Romania ha portato in scena un'aria di freschezza e vivacità, danzando e cantando con passione su ritmi russi. La musica e' parte

Ansamblul de dansuri occitane *Parpaiun (Fluturii)*
L'ansamble di danze occitane *Parpaiun (Farfale)*

Ansamblul
Di nuovo insieme junior

de asemenea de un roșu-sângeriu. Iar pasiunea cu care au dansat le-a adus susținutele aplauze ale spectatorilor, nu puțin.

Ansamblul *Korona* al Asociației culturale a etnicilor germani din Brașov, convinși fiind de faptul că originea determină viitorul creând o punte în timp și spațiu între cei ce s-au stabilit primii pe plaiuri românești și descendenții lor din zilele noastre, au prezentat suite de dansuri populare germane, care promovează obiceiuri și tradiții culese din Țara Bârsei și din alte zone ale Transilvaniei, cucerind publicul prin autenticitate și bucuria de a dansa.

Uniunea Ucrainenilor din România a fost prezentă în festival cu Ansamblul *Veselka*, format din tineri (elevi ai Colegiului de Artă din Iași), care ni s-au părut absolut perfecți din punct de

integrante della loro vita, e le danze rappresentano un veicolo per trasmettere emozione e gioia nelle loro interpretazioni, con melodie dai loro canti tradizionali.

La morte e la vita stanno nel potere della lingua e' lo slogan sotto il quale e' cresciuto l'Ansamble Or Neurim della Federazione delle comunita' degli ebrei della Romania, adducendo ritmi acaici ma pur sempre moderni.

Poiche' esiste uno spirito religioso in tutto cio' che significa cultura ebraica, la costumanza nelle danzatrici s'e' costantemente mantenuta, nella struttura dei balli, la decenza e l'eleganza.

L'etnia greca e' stata rappresentata nel Festival dal Gruppo *Orpheas* che ha portato in scena danze tradizionali dell'isola di Creta, in uno spettacolo di armonie e colore. La sobrieta' dei loro costumi in bianco e nero era rotta dal rosso vivo delle larghe cinture dei ragazzi, e della *fota* (uno scialle n.d.t.) e dal foulard delle ragazze, come di rosso-sangue. E la passione con cui hanno danzato gli ha portato calorosi applausi dai non pochi spettatori.

L'Ansamble *Korona* dell'Associazione culturale degli etnici tedeschi di Brașov, essendo convinti del fatto che l'origine determina il futuro creando un ponte nello spazio e nel tempo tra coloro che si sono stabiliti per primi sul suolo romeno e i loro discendenti dei nostri tempi, hanno presentato una selezione di balli popolari tedeschi, che promuovono le usanze e le tradizioni raccolte dalla Țara Bârsei (*monti sopra Buzău dove si trova Brașov* n.d.t.) e da altre zone della Transilvania, conquistando il pubblico con l'autenticita' e la gioia della danza.

L'Unione degli Ucraini in Romania e' stata presente al festival con il Gruppo *Veselka*, formato da giovani (allievi del Collegio d'arte di Iași), che ci sono sembrati assolutamente perfetti dal punto di vista artistico e dedicati alla loro missione di conservatori delle tradizioni e della danza ucraina.

L'Ansamble *Brest* dell'Unione Bulgara di Banat e l'Ansamble *Stara Moldava* dell'Unione dei Serbi in Romania sono riusciti a incantare il pubblico con la bellezza del canto e della danza popolare bulgara dal Banat romeno, rispettivamente serbo di Clisura Dunării, mostrando con orgoglio l'originalita' e il colorito del costume specifico delle loro etnie, delle zone in cui vivono.

Gli etnici polacchi riuniti nel Gruppo *Mala Pojana* dell'Unione dei Polacchi in Romania hanno invaso il palcoscenico nelle loro ciabatte da ballo e con una penna sul cappello (i ragazzi) e coroncine di fiori (le ragazze) nei colori della bandiera della Polonia. Sono stati ripagati con vivi applausi per la loro interpretazione di canti e danzi tradizionali polacchi, di Poiana Micului, villaggio in cui e' iniziata la promozione del folclore locale gia' fin dal' 1908.

Hanno goduto di un successo particolare i gruppi dell'organizzatore del Festival – l'Associazione degli Italiani in Romania RO.AS.IT. – e

Il tenore Antonio Furnari

vedere artistic și dedicați misiunii lor de purtători ai tradițiilor și dansului ucrainean.

Ansamblul *Brest* al Uniunii Bulgare din Banat și Ansamblul *Stara Moldava* al Uniunii Sârbilor din România au reușit să încante asistența cu frumusețea cântecului și dansului popular bulgăresc din Banatul românesc, respectiv sârbesc din Clisura Dunării, arătând cu mândrie originalitatea și coloritul portului specific etniilor lor, în zonele în care trăiesc.

Etnicii polonezi reușiți în Ansamblul *Mala Pojana* al Uniunii Polonezilor din România au invadat scena în papucii lor de balet și cu pană la pălărie (băieții) și coronițe (fetele) în culorile drapelului Poloniei. Au fost răsplătiți cu vii aplauze pentru interpretarea de cântece și dansuri tradiționale poloneze din Poiana Micului, sat în care promovarea folclorului local a început încă din anul 1908.

De un succes deosebit s-au bucurat formațiile artistice ale organizatorului Festivalului – Asociația Italianilor din România – RO.AS.IT. – și anume: ansamblurile *Di nuovo insieme* și *Di nuovo insieme junior*, care au adus în scenă un aer de proștețime, ritm și culoare, interpretând cu voioșie dansuri tradiționale italiene, precum și Grupul vocal *Amici*, două voci frumoase, calde, tinerești, din care răzbătea emoția firească vârstei lor. Cu toții au stârnit entuziasm și au făcut față cu strălucire cererilor de *bis* ale asistenței.

Un cuvânt de laudă se cuvine, fără îndoială, ansamblurilor românești *Cununa Carpaților* și *Cătălina*, care sub îndrumarea profesorului Petre Șușu, un coregraf de elită dedicat dansului tradițional, au interpretat dansuri din toate zonele folclorice ale țării, bucurându-se de un bine meritat succes și aplauze îndelungate la scenă deschisă.

Festivalul *Confluențe 2017* s-a încheiat în triumf cu Recitalul excepțional de canțonete și alte piese de mare popularitate din repertoriul italian al lui Antonio Furnari, al cărui glas puternic, dar cald și modulată, a făcut sala să se ridice în picioare și să aplaude frenetic.

Festivalul *Confluențe 2017* a reunit reprezentanți ai majorității asociațiilor minorităților naționale din România, demonstrând, o dată în plus, că se găsesc într-un climat favorabil, care le permite să se dezvolte plener prin creație și valorificare a *acquis*-ului cultural-istoric al cărui beneficiari sunt.

cioe': gli Ansamble *Di nuovo insieme* e *Di nuovo insieme junior*, che hanno portato sul palcoscenico un'aria di freschezza, ritmo e colore, interpretando con allegria danze tradizionali italiane, come anche il gruppo vocale *Amici*, due belle voci, calde e giovani, dalle quali usciva a volte l'emozione, normale per la loro età'. Tutti quanti hanno creato entusiasmo e hanno affrontato brillantemente le ripetute richieste di bis del pubblico.

Ansamblul *Brest* al Uniunii Bulgare din Banat
L'ansamble *Brest* dell'Unione Bulgara di Banat

Una parola di lode va detta, indubbiamente, per i gruppi romeni i *Cununa Carpaților* e *Cătălina*, i quali sotto la direzione del professor Petre Șușu, un coreografo di *elite*, dedicato alla danza tradizionale, hanno interpretato danze di tutte le zone folcloristiche del paese, godendo di un ben meritato successo e lunghi applausi a scena aperta.

Ansamblul de dansuri *Veselka* din Iași
Gruppo di danze *Veselka* di Iași

Il Festival *Confluenze 2017* s'è trionfalmente chiuso con l'eccezionale recital di canzonette popolari e altri pezzi di grande popolarità dal repertorio italiano di Antonio Furnari, la cui voce forte ma calda, modulata, ha fatto alzare in piedi la sala e applaudire freneticamente.

Il Festival *Confluenze 2017* ha riunito rappresentati della maggior parte delle associazioni delle minoranze nazionali in Romania, dimostrando, una volta in più, il fatto che le minoranze nazionali si trovano in un buon clima in Romania, il quale permette loro di svilupparsi pienamente con la creazione e la valorizzazione dell'*acquis* (*insieme di norme e disposizioni integrate nel diritto dell'Unione Europea* n.d.t.) culturale e storico, di cui loro ne sono i beneficiari.

Expoziție aniversară Angela Tomaselli

de Adrian Chișiu

Desigur, sub semnul lui Mercur, pentru că era într-o miercuri – o zi frumoasă de noiembrie – pictorița Angela Tomaselli a revenit în atenția publicului, a membrilor și simpatizanților RO.AS.IT., printr-o expoziție de pictură, inaugurată la Galeria Luceafărul din Complexul cultural Mihai Eminescu din Parcul Național București.

Evenimentul, care a marcat și ziua de naștere a pictoriței, a fost organizat și prezentat asistenței de curatorul Mimi Necula iar înțelesul exponatelor ne-a fost relevat de criticul de artă Ana Amelia Dincă.

Printre tablouri solarizate se aflau, de asemenea, o serie de confecții textile, *risipite* asimetric și amintind de anotimpul rece – paltoane, pardesie, poncho-uri ș.a. – care s-au remarcat nu numai prin diversitate dar și prin picturile care le-au fost adăugate. Momentul de *Performance* a fost susținut de asistența entuziastă, care a defilat punând în valoare exponatele vestimentare.

Tematic, atât pictura de șevalet cât și picturile pe suport textil tratau într-o covârșitoare majoritate arhitecturi de case, palate, biserici dar și personaje arhetipale schematizate, surprinse în atitudini demonstrative. Mai mult decât în alți ani, Angela Tomaselli anul acesta a excelat prin prezența expozițională personală sau de grup, atât în București, cât și în alte zone ale țării.

Dezvoltate preponderent pe verticală, compozițiile plastice arhitecturale ne activau subconștientul colectiv în ideea unei *suprapuneri* spontane, surprinzând cu acuratețe o anumită materialitate a transcendenței. Culoarea și forma, populând perspectivele imagistice ale planului tabloului dar și obiectele vestimentare ne dau măsura unei mari sensibilități, uneori elaborate dar, de cele mai multe ori, spontane.

Desigur, ambianța sonoră a fost magistral asigurată de Trio Tomaselli iar în final, cei prezenți au dezbătut colocvial, tendințele curentelor artistice contemporane – pretexte sublime pentru a gusta un pahar de vin tămâios.

Dreapta: Ritmuri venețiene,
2014, acril pe pânză,
(detaliu)

ARCHITETTURE SUPRAVVISSE

Arta medievală italiană în Galeria permanentă ale Muzeului Național de Artă al României

L'arte medioevale italiana nelle Gallerie permanenti del Museo Nazionale d'Arte della Romania

de Adrian Chișiu

Așa precum menționam în numerele anterioare ale revistei, pătrundem din nou în muzeul celor mai bogate colecții de artă medievală și modernă din țară – Muzeul Național de Artă al României.

Cu acest prilej, reamintim că fostul Palat Regal al României de pe Calea Victoriei găzduiește importante Gallerii de artă românească și europeană – aici putând fi vizitate și săli cu mare rezonanță istorică dar și incinte în care pot fi admirate valoroase expoziții permanente, temporare sau itinerante.

În Galeria de Artă Europeană regăsim un număr semnificativ de lucrări de artă din fosta Colecție Regală. Printre ele – capodopere semnate de mari maștri italieni medievali, precum: Il Guercino, Bramantino, Licinio, Tintoretto, Domenico Veneziano, Jacopo Bassano, Bronzino, Luca Giordano ș.a.

**Astăzi, vom admira pictura lui
Domenico Veneziano (1410–1461),
Fecioara cu Pruncul (Madonna del Roseto),
sec. XV, tempera pe lemn, 81 x 53 cm**

Pe numele său real – Domenico di Bartolomeo, se presupune că s-a născut la Veneția în anul 1410 și aparține Școlii italiene renascentiste de pictură, activând preponderent în provinciile Umbria, Perugia și Toscana. Opera sa a fost influențată de stilul lui Benozzo Gozzoli. Se cunoaște o scrisoare a sa trimisă din Perugia în 1438, lui Piero di Cosimo de Medici, căruia îi cere permisiunea să picteze un altar pentru Casa de Medici. A fost contemporan cu Fra Angelico și Fra Filippo Lippi.

Così' come menzionavamo nei numeri precedenti della rivista, entriamo di nuovo nel museo delle più ricche collezioni di arte medioevale e moderna del Paese – il Museo Nazionale d'Arte della Romania.

In questa occasione, ricordiamo che l'ex Palazzo Reale Romano, quello in Calea Victoriei, ospita le importanti Gallerie di arte romana ed europea – e qui si possono anche visitare sale di una grande risonanza storica e spazi in cui possono essere ammirate valide esposizioni permanenti, temporanee o itineranti.

Nella Galleria d'Arte Europea ritroviamo un numero significativo di opere d'arte di quella che fu la Collezione Reale. Tra queste, capolavori firmati da grandi maestri italiani medioevali, come Il Guercino, Bramantino, Licinio, Tintoretto, Domenico Veneziano, Jacopo Bassano, Bronzino, Luca Giordano ecc.

**Oggi ammireremo...
Domenico Veneziano (1410-1461)
con la pittura *Madonna del Roseto*,
sec. XV, tempera su legno, 81 x 53 cm**

Dal suo vero nome – Domenico di Bartolomeo, si suppone sia nato a Venezia nel 1410, e appartiene alla Scuola italiana rinascimentale di pittura, attiva principalmente nelle provincie di Umbria, Perugia e Toscana. La sua opera fu influenzata dallo stile di Benozzo Gozzoli. Si è a conoscenza di una sua lettera spedita da Perugia nel 1438, a Piero di Cosimo de' Medici, il quale gli diede il permesso di dipingere un altare per la Casa de' Medici. Fu contemporaneo di Fra Angelico e Fra Filippo Lippi.

Între 1439 și 1441 a pictat o capodoperă a *Adorării Magilor* și o alta – piesa de altar Santa Lucia dei Magnoli (1445–1447), aflată inițial în Santa Lucia dei Magnoli, Florența, și acum în Galeria Uffizi. Pictată în tempera pe panou de lemn, icoana afișează o paletă cromatică neobișnuită pentru această perioadă, pe care Vasari a descris-o ca fiind pictată în ulei.

Domenico este, de asemenea, autorul unui panou rotund al *Adorării Magilor* (1439–1441), comandat pentru palatul familiei Medici și care acum se află la Berlin.

El l-a influențat stilistic pe Andrea Mantegna.

Printre lucrările sale importante sunt *Madonna del Roseto* din Muzeul Național de Artă al României și *Madonna Berenson* din Villa I, Tatti din Florența, ambele datând din perioada 1432–1437.

A lucrat, de asemenea, la decorațiunile Capelei Portinari de la Spitalul Santa Maria Nuova din Florența (1439–1445), unde i-a avut ca asistenți pe Piero della Francesca și pe Ricci di Lorenzo. Este cert că acolo a folosit ca mediu – uleiul de in, deoarece registrele din acea perioadă includ acest element în cheltuielile sale.

Ultimele zile și le-a petrecut în Florența, unde a și murit pe 15 mai 1461.

Tra il 1439 e il 1441 ha dipinto un capolavoro dell'*Adorazione dei Magi* e un'altro – un pezzo dell'altare di Santa Lucia dei Magnoli (1445–1447), che si trovava inizialmente in Santa Lucia dei Magnoli, Firenze, e ora nella Galleria degli Uffizi. Dipinta a tempera su un pannello di legno, l'icona mostra una tavolozza di colori inusuale per quel periodo, che Vasari ha descritto come dipinta a olio.

Domenico e', ugualmente, autore di un pannello rotondo di *Adorazione dei Magi* (1439–1441), commissionato per il palazzo di famiglia dei Medici e che ora si trova a Berlino. Questo ha influenzato stilisticamente Andrea Mantegna.

Tra i suoi lavori importanti ci sono la *Madonna del Roseto* nel Museo Nazionale di Arte Romana e la *Madonna Berenson* nella Villa I Tatti di Firenze, e ambe datano nel periodo 1432–1437.

Ha lavorato anche alle decorazioni della Cappella Portinari nell'Ospedale Santa Maria Nuova a Firenze (1439–1445), dove ha avuto come assistenti Piero della Francesca e Bicci di Lorenzo. E' sicuro che cola' ha usato come mezzo l'olio di lino, poiche' nei registri di questo periodo sono inclusi questi elementi tra sue spese.

I suoi ultimi giorni li ha trascorsi a Firenze, dove e' morto il 15 maggio 1461.

Foto: prin amabilitatea MNAR

Deserti

di Dino Buzzati

L'italianista Yves Panafieu ha pubblicato all'inizio degli anni '70 una chiacchierata con Dino Buzzati, autore di quello splendido libro fantastico che si intitola *Il deserto dei Tartari*. Una chiacchierata non terminata, perché uno dei partner, cioè Buzzati, è morto prima del tempo, proprio quando il suo esegeta francese aveva messo in discussione il tema più grave, il più difficile per lo spirito, il tema della morte. Lo scrittore ha avuto appena il tempo di dire che dietro tutte le grandi avventure dell'uomo c'è la morte e che solo il rischio della morte conferisce alle nostre azioni una certa bellezza eroica. Tali dialoghi sono importanti, come si dice di solito, per la conoscenza dell'uomo e dell'opera. Questi hanno un grande impatto sul pubblico e creano o alimentano una certa leggenda attorno a una personalità creatrice. Dal punto di vista narrativo, questi mostrano la curiosità di trasformare, tramite una sostituzione accettata, un discorso orale in un discorso scritto.

di Eugen Simion

Ho analizzato in altra parte (*Il ritorno dell'autore*, 1981, e nel capitolo dedicato al libro di cui si parla e nel presente studio) i meccanismi di questo processo. Nel riassunto l'autore conosce le seguenti tappe: esiste, prima di tutto, un discorso interrogativo, inteso a provocare la confessione (il discorso del reporter) ed esiste, poi, il discorso di colui che accetta la provocazione e si confessa seguendo uno scenario stabilito dal suo partner di dialogo. Questo è il discorso confessionale, quello che interessa, in effetti. Solo che lui si esprime tramite la scrittura di qualcun'altro. La voce del creatore si lascia trascrivere dalla mano di uno scrittore straniero. Cosa mantiene, cosa aggiunge, quanto è fedele questo testimone, scrittore, lettore privilegiato? Difficile rispondere. Il fatto è che il modesto Eckermann si assume la gloria di Goethe ed entra con essa nella storia. Ma l'autore, lo scrittore, rimane sempre in una posizione secondaria rispetto al suo personaggio (il creatore che si confessa). Una vendetta, in fondo, giusta.

Alquanto ben fatto, sarebbe il discorso interrogativo, il lettore cerca in tali dialoghi il discorso confessionale, cioè l'uomo che analizza se stesso e che offre, direttamente e indirettamente, un autoritratto.

È anche il caso de «I deserti» di Dino Buzzati annotati fedelmente da Yves Panafieu (citazione dell'edizione: Buzzati, *Mes déserts. Entretiens avec Yves Panafieu*, Editions Robert Laffont, 1973). È la confessione di uno spirito che non si accontenta delle idee ricevute né dei gusti di moda. È uno scrittore misterioso, che origina dalla professione meno misteriosa possibile: il giornalismo. È stato per 40 anni giornalista al *Corriere della Sera* e ha scritto *Il deserto dei Tartari* partendo da un fatto che ha osservato in redazione: uno stato di aspettativa indefinito dei suoi colleghi più anziani, l'inquietudine dell'aspettare sul loro viso, la sensazione che qualcosa sarebbe successo... Testimonianza sorprendente: la fortezza Bastiani è, in realtà, la redazione di un giornale milanese...

Non è l'unica in questo dialogo brutalmente sincero e, tuttavia, non tanto aperto o non tanto esplicito, a far sì che l'uomo che si confessa perda la sua parte di ombra. Alla fine, dopo che hai scoperto quasi tutto di Buzzati, il suo ritratto rimane volutamente non chiaro, così come si confa a uno scrittore fantastico. Non sapevo nulla della sua vita, non ne so neppure di più dopo aver letto attentamente il suo dialogo col sagace *agregé d'italien*.

Buzzati dice tanto, anche cose imbarazzanti per la sua reputazione, ma nasconde qualcosa di essenziale – questa è l'impressione alla lettura. È una incapacità di colui che interroga, è una riserva strutturale del «soggetto», un rifiuto di farsi psicanalizzare, sdraiato sul terribile lettino? Non potrei dirlo. Temo che il vecchio Dino (quando si confessa non è più giovane) ci tenda una trappola. Ci offre un testo (il testo della sua vita) in cui ci sono molti elementi non previsti, ma lui evita di dare le soluzioni interpretative.

Questa è, già, lo sappiamo, la condizione della prosa fantastica. Perché l'imprevisto si animi, deve anche esserci presente un lettore esitante.

E' proprio la situazione in cui mi trovo. Mi viene offerto un ritratto (un autoritratto) e io non ne vedo che meta' o, insomma, quel che vedo non i basta per fissare il tagliente Dino in una categoria dello spirito. E' ateo e non e' contento della sua condizione, denuncia il peccato dell'orgoglio (il piu' grave, secondo lui), adora Pascal («l'unico francese che conosco bene»), gli piace Botticelli ma lo impressionano di piu' il pittore romantico tedesco Caspar David Friedrich e il surrealista De Chirico. E' un ammiratore incondizionato di Bach, ma non esita ad ammettere che la musica leggera gli provoca una grande esaltazione spirituale... Bach e Marino Barreto stanno nella stessa teca spirituale? L'imprevedibile Buzzati crede di si. E' un cittadino e ha due passioni: la montagna e il deserto. Questi sono anche i suoi spazi di sicurezza. Il deserto e' una droga, «un delirio mentale», qui la solitudine e' totale e ha un'antica grandezza, il sentimento dell'aspettare (il tema essenziale della prosa di Buzzati) provoca lo spirito, gli da' uno stato di estasi. La montagna non e' una droga, la montagna gli da' un sentimento di intimita' segreta. Buzzati ha fatto alpinismo per lungo tempo, ma non e' mai arrivato sulla grande montagna di ghiaccio.

Si e' accontentato anche di posti piu' modesti, le pietre gli danno un senso di sicurezza, la loro scalata e' un'avventura nello sconosciuto. Sogna anche adesso, che non esce piu' di casa, la montagna.

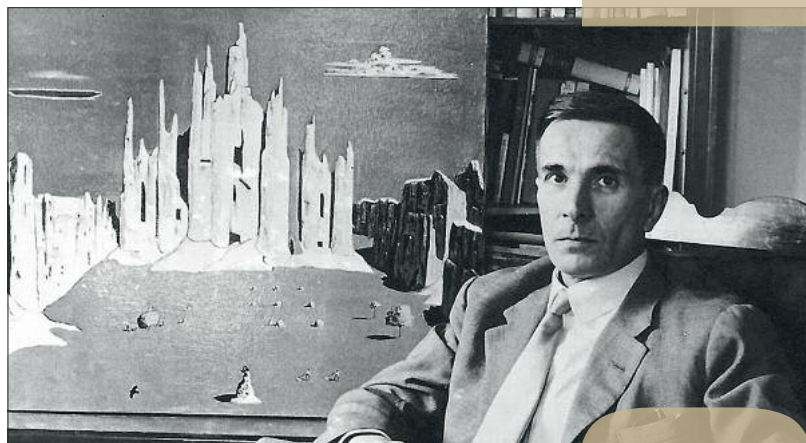
Forse che, si chiede il sospettoso Yves Panafieu, questi fantasmi cadono sotto il dominio della psicanalisi? Ad esempio, l'ascensione sul monte manda il pensiero all'irresistibile viaggio dell'uomo verso l'utero materno da cui fu espulso... Qui Dino Buzzati inizia a infuriarsi. L'utero, il ventre della madre, complesso d'Edipo? «Sono menzogne!» lui grida. Gli piace Freud, quello dell'*Introduzione alla psicanalisi*, ma non accetta la sua teoria sui sogni. I suoi sogni, numerosi e contorti, talvolta di grande bellezza, non sono dominati da immagini sessuali. Ha, in effetti, idee vecchie sull'amicizia e sull'amore, del Rinascimento: essendo la piu' disinteressata, l'amicizia e' il piu' bel fenomeno della vita, l'amore non e' un sentimento disinteressato; neppure l'amore per una donna, neppure quello per Dio... Quando e' morto il suo amico Brambilla, l'adolescente Dino ha realizzato che, bruscamente, ha iniziato a invecchiare: «Sono diventato un piccolo uomo che va al cimitero in una sera di novembre»...

Possono questi dettagli fissare una personalita', delimitare uno stile di esistenza, una tipologia spirituale? In maggior misura, comunque, di una serie di aneddoti. Dino Buzzati e' un uomo del Nord, la sua educazione e' severa. E' cresciuto in una famiglia numerosa, al cui centro stava la mamma, essere energico e intelligente. Il padre e'

morto quando Dino aveva 13-14 anni, e non si ricorda piu' di lui. «Se lo incontrassi per strada probabilmente non lo riconoscerei. Aveva la barba, baffi, portava, in breve, una maschera». Il vero volto di suo padre e', pertanto, nascosto. Lui Buzzati, detesta i barbuti: «Questi grandi barbuti d'oggi sono tutti dei cretini; una barba di questa fatta e' una forma di vanita' idiota...».

Ecco qualche elemento che incoraggia la psicanalisi. Buzzati detesta gli uomini che portano una maschera (cioe' la barba), suo padre portava barba e baffi, quindi... In realta', no. Dino non detesta suo padre, non ne dice nulla di buono ne' di cattivo. E' semplicemente scomparso dal suo campo visivo. Interviene ora il secondo personaggio di questo romanzo familiare: la madre. «Nella mia vita, lei ha avuto un'immensa importanza, e probabilmente molte cose sono state condizionate da lei», dichiara sinceramente Buzzati. Ma non vede in lei un personaggio mitico e non accetta alcuna implicazione di tipo freudiano, oppure non se ne rende conto. Quel che sa e' che la madre e' «l'unica persona al mondo che partecipa ai nostri dolori: tutte le altre, persino la moglie che ti ama, puo' esserti vicino, ma non sara' mai la stessa cosa...».

La madre di Buzzati ha, con tutto cio', gli attributi di una madre psicanalitica: e' religiosa praticante, severa, si tiene vicina tutta la famiglia,

quando i figli raggiungono l'adolescenza allontana le serve giovani, non accetta in casa se non donne anziane... Dino le sta vicino sino alla fine e soltanto dopo la sua morte si sposa.... La morte del padre non l'ha colpito cosi' tanto. «Una vaga assenza», dice lui. Gli analisti possono trarre alcune conclusioni da queste confessioni, Buzzati respinge peraltro energicamente ogni oscura implicazione. Lui ha altre ossessioni, complessi, rispetto a quelli che rimandano al famoso romanzo familiare degli psicanalisti.

Non gli piace, ad esempio, viaggiare. A cosa serve? «Il viaggio non apre lo spirito.» E' stato nel deserto Africano e gli basta. E' salito sui monti e da la' sogna, s'e' visto, solo ascensioni (l'ascensione non e', peraltro, una forma di viaggio?).

Vive a Milano, ma sta meglio a Belluno, là dove c'è la casa dei genitori e dove si svolge, di fatto, il dialogo con Yves Panafieu. L'inferno ha, secondo lui, colori moderni. A New York le persone per strada non si vedono a vicenda, l'alienazione è totale. Per contro, a Tokio le persone si vedono, si riconoscono con piacere.

Dino è uomo timido e per questo motivo ha avuto molte difficoltà, specialmente nel rapporto con le donne. Da questo punto di vista per lui è stato tutto difficile. L'uomo che adesso anziano si

confessa, e' ancora di una timidezza malsana. Ha conosciuto al sua prima donna a 18 anni e il suo piacere è stato nullo.

È del parere di D'Annunzio («diversità, sirena del mondo») e considera il matrimonio un patto «di una tristezza spaventosa». Quando sente parlare di doveri coniugali sente un brivido alla schiena. Buzzati è, fuori discussione, misogino. Rispetta le donne, soprattutto quelle colte, intelligenti, ma quando si tratta del campo sessuale ha di loro un parere catastrofico: «Sono tutte di una perfetta cretineria». Un amico, Indro Montanelli, dichiara che Buzzati ha rispettato fino ai suoi 40 anni la moralità familiare.

Ha respinto il peccato da cui non era tentato, ma quando il peccato non ha potuto essere fermato, lui è esploso in maniera violenta. Non è stato omosessuale, era semplicemente un uomo col sesso complicato e difficile. E quando ha scoperto tutto ciò, ha passato un periodo turbolento.

La sua unicità non si ferma qui. È spaventato dalla folla delirante, soffre, detto altrimenti, di agorafobia. Lo spettacolo del football lo fa vomitare («lo trovo una cosa terribile, atroce»). Altre curiosità della vita di questo scrittore originale. Non gli piace telefonare e soprattutto non gli piace parlare al telefono. È ansioso, dorme solo con la luce accesa. Da ragazzino s'è masturbato come tutti, ma il piccolo vizio solitario non ha lasciato alcuna traccia. Ha amato molto gli amici e non ha sentito alcuna attrazione per la pederastia. Gli piace andare al bordello e può sopportare tutto, tranne il dolore fisico. «Una vera vergogna, una vera menzogna». Dio? «Esiste nella misura in cui abbiamo bisogno di lui». Il futuro dell'umanità? Non gli interessa. Neppure la politica. Il demonio è il nostro doppio. Non ha mai partecipato ad azioni pubbliche e non ha mai preso alcun impegno in questo senso. Detesta con tutta l'anima l'ideologia marxista, perché questa

raccomanda una morale basata sull'odio. Il demonio è «il nostro doppio», quello che ci sussurra «ma no, ma no». È la vita sacra, l'uomo dev'essere sacralizzato? È a questo punto che Dino Buzzati si allontana dalla morale cristiana. Ci sono persone che lui ucciderebbe senza rimorso. Non tratta bene neppure se stesso. «La mia più grande debolezza è la mancanza di carattere» conferma Buzzati. Ci vuole un bel coraggio per dire questo! I creatori possono riconoscere tutto, a parte la mancanza di carattere e di talento.

Buzzati va ben oltre e ammette cose che, in genere, una persona col timore della morale pubblica passa sotto silenzio. È, ci dice, molto mediocre, addirittura un amante negativo, «Assolutamente negativo». Crede di non aver provocato alcun piacere, come uomo, ad alcuna femmina. È frettoloso. Ha una repulsione per la donna bionda, pelosa, grassa, con grossi seni, naso sottile e va su tutte le furie quando vede una donna con le narici frementi...

«Una cosa che mi fa impazzire», confessa lui senza gena. S'è sposato tardi, è vero, ma per ragioni morali. Altrimenti non l'avrebbe mai fatto, visto che non ha alcun rispetto per l'istituzione matrimoniale... Da' alla fine un ritratto della donna accettabile: capelli neri, naso piccolo, bocca ben disegnata, taglia sottile, seni piccoli, neppure un pelo («in nessuna parte del corpo»). Gambe piuttosto robuste, la voce sarebbe da mezzo-soprano... Ha conosciuto la sofferenza erotica; questa è alla base del romanzo *Un amore*, riconosce Indro Montanelli, intervistato da Yves Panafieu. Lo scettico Buzzati sarebbe stato sul punto, in quel momento, di suicidarsi.

È nato, peraltro, per soffrire, ci aggiunge questo amico... il fatto si vede, in effetti, nelle sue narrazioni. La sofferenza è una dimensione del carattere e quelli che l'hanno conosciuto dicono che Buzzati entra nella categoria di quelli che agiscono, non importa in quale campo, soltanto sotto l'impulso del dolore. Lui stesso riconosce a un certo punto che «chi è felice non può produrre nulla di buono dal punto di vista artistico»... Un'idea che circola nel secolo del romanticismo. Buzzati la verifica, pare, sulla sua pelle.

Il suo ritratto (autoritratto) è, in fondo, impressionante per questo curioso miscuglio di forza e di debolezza, di rispetto del normale e di fuga dalla normalità, di pervicace desiderio di unicità. È perciò convinto di non essere un buon soggetto per la psicanalisi. Buzzati è facile preda per gli specialisti di complessi. Misoginia, masochismo, indifferenza verso il padre, cieca rassegnazione all'autorità materna, timidezza davanti alle donne e repulsione per l'istituto coniugale, lo pongono in uno spazio di complessi di cui lo spirito non ne è cosciente. È, inoltre, il pessimismo manifesto di Buzzati per quanto riguarda

la natura umana. La sua convinzione è che l'uomo sia una malformazione della natura. Frammento terribile: «La natura, per una mutazione non prevista e imprevedibile, ha fatto nascere una creatura destinata a essere, per definizione, una creatura infelice. /.../ Essa ha un cervello troppo grande in rapporto alla situazione in cui vive. Perciò è obbligata a inventare Dio, con tutte le conseguenze che ne discendono»... L'uomo è quindi, per questo intelligente pessimista, una creazione sbagliata. Sbagliata e straordinaria, aggiunge lui. «È stata dotata di una grande intelligenza che paga con la sua infelicità».

Buzzati non è, pur con tutti questi segni di disillusione, un nichilista della classe di Cioran, per esempio. Crede in alcuni valori e, a dirla giusta, non respinge l'idea di morale. Pone l'amicizia al primo posto e ha un gran rispetto per l'ordine militare. Ha il coraggio di dire apertamente che «la guerra comporta cose superbe», come la bellezza dell'avventura, il rischio, l'azzardo. Il solo miracolo che ha conosciuto è stato quello nel deserto, mentre era militare. Ha scritto proprio un poema epico (*Il capitano Pic o il trionfo del regolamento*), in cui suggerisce il sublime del sentimento militare. Il Capitano Pic raggiunge l'estasi a partire da un piatto regolamento. Da dove viene questa fascinazione per l'ordine militare a un creatore d'arte? Buzzati ne fornisce indirettamente una chiave: la sua consapevolezza di essere un carattere debole e, conseguenza logica, di avere un sentimento ansioso della fragilità. Tanto è potente questo sentimento, che Buzzati ne subordina l'idea di ordine, l'idea di fantastico. «Tanto più è fantasioso il tema, dice lui, tanto il linguaggio dev'essere più preciso». Preconizza uno stile che non esita a chiamare *burocratico*.

Ma c'è di più: la sua educazione settentrionale, la sua formazione in una famiglia nordica, sotto l'occhio vigile di una madre severa, con una morale da caserma (per lo meno così dicono i suoi amici). È certamente anche un suo desiderio di ordine interiore, opzione per una struttura di esistenza in cui le gerarchie vengano rispettate. È evidente che Dino Buzzati non è quel che si dice un uomo debole, senza carattere, dal momento che ha scritto quel che ha voluto scrivere senza cedere al gusto del pubblico... Non è facile essere solitario in un mondo in cui tutto passa da un sistema di relazioni. Sicuramente la sua decisione di parlare della parte più imbarazzante della sua vita interiore (complessi sessuali) è dovuta a una forza di spirito, un potente desiderio di verità.

Chi si riconosce una mancanza di carattere, mostra da subito un distacco dal complesso. L'impressione che hai quando segui questo *retour sur soi-même* non è di debolezza, ma di forza. Uno spirito complesso cerca se stesso e vuole determinare le sue relazioni col mondo di fuori. Non è un

uomo comodo, non è affatto un uomo stravagante. Sceglie la parte ombrosa delle cose e scopre la bellezza, l'estasi, la droga mentale là dove gli altri vedono solo un desolante deserto. Manifesta pure altre curiosità. E queste fanno parte della sua personalità. Preferisce, tra le specie vegetali, la quercia e il noce, aborre il mughetto, non gli piacciono le persone del sud («credo che l'Italia sia putrida a causa dei meridionali»), i saggisti – proprio Kierkegaard e Jaspers – gli sembrano mediocri, noiosi per definizione e considera che la tara della letteratura narrativa moderna sia la sua terribile noia. Le rime hanno, secondo lui, una funzione magica in poesia, e verso il romanzo poliziesco mostra più rispetto artistico che per tanti altri scritti che hanno vinto il premio Goncourt. «Perché mi straziano il cuore», si giustifica. Adora il teatro che è una droga «una delle rare cose che l'uomo ha fatto»...

Termino qui la serie delle particolarità biografiche. La confessione è, ho precisato più sopra, non conclusa. Non sappiamo cosa creda Buzzati su molti altri soggetti, essenziali per un uomo che scrive. Non ha paura, per caso, della morte? Non ha avuto crisi mistiche, non ha conosciuto la felicità se non nell'intimità coi monti e nella solitudine del deserto? Le sue idee sulla letteratura sono poche e piuttosto banali. I suoi fantasmi sono ridotti ed espressi in modo inadeguato. Persino la sua prosa è giudicata esteticamente insoddisfacente. Solo la sua avversità per le ideologie totalitarie è formulata con forza. Il testo esistenziale è, comunque, frammentario, incompleto. Sufficiente, peraltro, per capire che in lui esiste una struttura di esistenza. Cosa la potrebbe definire? Comunque, un gusto esagerato d'astinenza, un desiderio d'ordine (fino a proporre come modello *Il sublime militare*), una malsana sensibilità per quello che è strano nelle cose e lo sforzo di dimostrare che lo strano appartiene alla normalità, il suo credo, in effetti, che, se non c'è la sofferenza, non c'è nulla.

Ho il sospetto che l'ateo Buzzati non abbia fatto altro in tutta la vita che aspettare Dio.

IL TRATTO

OTTOBRE • DICEMBRE

Institutul Italian de Cultură din București. Scurt istoric

Vizita din toamna acestui an, în România, a unui bine-documentat analist și istoric al culturii, Alberto Basciani, specializat în domeniul extinderii difuzării limbii și culturii Italiei în zona Europei de sud-est, m-a impulsionat să prezint câteva elemente definitorii ale gazdei sale din România – Institutul Italian de Cultură (I.I.C.) din București.

de Adrian Chișiu

Ca bastion al unei excelente colaborări real-multilaterale și accentuând dimensiunea culturală – I.I.C. este o foarte cunoscută instituție oficială a Italiei în România, care are ca obiectiv promovarea pe plaiurile mioritice a limbii precum și a impresionantei culturi italiene.

Astfel, beneficiem de frecvente evenimente culturale menite să favorizeze ample schimburi de idei în domeniul artelor și al științelor. De asemenea, sunt oferite publicului, cu certificările aferente, cursuri de limbă și cultură italiană cu profesori români și italieni, o bibliotecă de limbă italiană cu propria sa sală de lectură, precum și un serviciu de documentare despre Italia, în varii domenii. Tot aici putem audia concerte, recitaluri

de muzică și de poezie, lansări de carte, expoziții de artă.

Din punct de vedere istoric, iată un fragment dintr-o excelentă prezentare a I.I.C. din București:

Institutul Italian de Cultură din București a fost înființat în 1924 ca instituție privată, grație eforturilor unor intelectuali de marcă români și italieni printre care Nicolae Iorga, Eugen Lovinescu, Ramiro Ortiz, cel din urmă, titular din 1909, al primei catedre de limbă și literatură italiană din România¹.

Mulți cercetători români au fost impresionați de personalitatea lui Ramiro Ortiz, dedicându-i o serie de comentarii, precum Eleonora Cărcăleanu² sau Veronica Turcuș.

Carmen Burcea³ a publicat recent o carte dedicată lui Ramiro Ortiz, personalitate importantă în istoria relațiilor culturale italo-române din secolul al XX-lea. Autoarea remarcă continuitatea prezenței lui Ramiro Ortiz în sufletul și memoria celor pe care i-a modelat pe durata prezenței sale în România. Dar și după aceea, sesizând o acută nevoie a generației actuale de a-i evoca personalitatea.

Ramiro Ortiz – Fondatorul Institutului Italian de Cultură din București⁵

Ramiro Ortiz (1879-1947) s-a născut la Chieti în Abruzzo și a absolvit filologia la Universitatea din Napoli. Câștigă o bursă de studiu la Institutul de Studii Superioare din Florența. În 1909 pleacă în România, trimis de Ministerul italian al Învățământului, unde predă limba și literatura italiană, între anii 1909-1913, la Liceul „Matei Basarab”. Colaborează la revistele *Noua Revistă Română*, *Ideea Europeană*, *Convorbiri Literare*, prezentând scriitori italieni ca Fogazzaro, Pascoli, Graf, Papini, Prezzolini. La 17 decembrie 1913, Ortiz este numit profesor titular la Catedra de Limbă și Literatură Italiană a Universității din București. În 1916 publică esul *Per la storia della cultura italiana in Rumania* și scrie nota introductivă la traducerea *Divinei Comedii* a poetului George Coșbuc (1925-1932). Vizitează Biblioteca Academiei Române, pentru a căuta urmele civilizației italiene în viața, literatura și arta poporului român. A întocmit studii privind prezența literară a lui Petrarca și Alfieri în România. În 1921 înființează revista *Roma* care apare până în 1933. La 7 aprilie 1927 reînființează la București Institutul de Cultură Italiană, transformat în instituție a Statului italian pe 2 aprilie 1933.

În 1928 Ortiz traduce în italiană poeziile lui Mihai Eminescu. Pentru meritele sale științifice este numit membru de onoare al Academiei Române. În vara anului 1933 este chemat la Universitatea din Padova pentru a prelua catedra de Limbi și literaturi neolatine a profesorului Vincenzo Crescini. Succesorul său la catedra de italiană din București a fost Alexandru Marcu.

Pe de altă parte, remarcăm contribuția cercetătoarei Veronica Turcuș⁴ care relatează despre un intens schimb de scrisori și telegrame între Ambasadorul Italiei la București, Ugo Sola, și ministrul Pietro Parini, însărcinat cu Direcția Școlilor din Ministerul Afacerilor Externe italian, corespondență din anul 1933. Autoarea remarcă nehotărârea profesorului Ortiz de a părăsi România, acesta dorind mai degrabă să rămână la București la conducerea Institutului de Cultură Italiană reorganizat acum ca instituție de stat. Autoritățile italiene au insistat, însă, pentru reîntoarcerea lui Ramiro Ortiz în Italia, instalându-l urgent la Catedra de Literatură romanică de la Padova.

Ministrul italian Sola îl dorea, în schimb, la conducerea I.I.C. pe profesorul român Alexandru Marcu considerându-l mai activ, mai inteligent și mai util intereselor politice ale Italiei în epocă⁵.

Conform istoriei culturale, în aprilie 1933, Institutul Italian de Cultură devine instituție oficială a statului italian, acum începând o perioadă de intense relații culturale între cele două țări, perioadă care a durat până la începutul celui de-al doilea război mondial. În anii 1943/44, au urmat complexe raporturi politice între Italia și România iar din anul 1948, activitatea Institutului a fost suspendată, prin ordinul autorităților comuniste din România, pentru o perioadă de aproape două decenii.

Reactivarea Institutului Italian de Cultură s-a produs în august 1967, printr-un nou Acord Cultural semnat între Italia și România. Activitatea sa a cunoscut noi dezvoltări, mai ales după 1990, prin schimbarea cadrului politic general în Balcani.

Actualul sediu al Institutului, a fost inaugurat în 2002, într-o vilă cu arhitectura anilor '30 dar complet renovată, situată în nordul Bucureștiului. Aici, Institutul Italian de Cultură dispune de o sală de conferințe, cu spațiul expozițional aferent, de o bibliotecă cu peste 11.000 de volume și de un etaj destinat integral cursurilor de limbă italiană.

Devine de mare interes și faptul că, din octombrie 2002 a devenit funcțional și Centrul Cultural Italian din Cluj-Napoca – creație a Institutului din București – situat într-un sediu pus la dispoziție de către Universitatea Babeș-Bolyai. Acest Centru organizează, de asemenea, cursuri de limbă italiană, vizionări de filme, conferințe, expoziții, având și o bibliotecă ce conține peste 1.800 de titluri.

Dintr-o altă perspectivă, la nivel mondial funcționează 90 de Institute de Cultură ale Italiei oferind locul ideal de întâlnire pentru intelectuali, artiști și operatori culturali, dar și pentru simplii cetățeni, italieni sau străini. Dintr-un impuls colectiv nestăvilit, cu toții vor să stabilească sau să mențină o legătură cu fascinanta Italie. Institutul Italian de Cultură devine, astfel, un esențial și autentic reper pentru comunitățile de italieni din străinătate – nu numai ca sursă de informații

privind realitățile italiene, dar și ca generator al inițiativelor culturale. Cereri pentru evenimente de cultură italiană sunt tot mai multe, în toată lumea.

Așadar, Institutele de Cultură italiană de peste hotarele Italiei realizează eficient, cu instrumente adecvate, promovarea imaginii Italiei – ca centru de iradiere culturală din perioada clasică și până astăzi.

În România, organizarea manifestărilor culturale bilaterale (arte vizuale, muzică, modă, cinema, teatru, design industrial, dans, fotografie, literatură), este susținută în mare parte de Institutul Italian de Cultură. Acesta propune constant inițiative care favorizează dialogul intercultural în condiții circumscrise democrației internaționale, oferă informații despre noile achiziții ale bibliotecii, deschide accesul către resursele virtuale de limbă, literatură și cultură italiană disponibile pe internet.

Aici găsim o sală de lectură care dispune de 10 locuri de studiu și de 2 computere conectate la internet, de unde poate fi accesat și catalogul online al bibliotecii.

Fondul de lectură este actualizat prin achiziții și donații iar biblioteca informatizată conține peste 12.000 de titluri.

Ca o datorie de onoare, printre directorii I.I.C. începând cu anul 1970, amintim pe Bruno Arcurio (1970–1973), Vito Grasso (1978–1983 și 2001–2005), Luigino Zecchin (Reggente) (1991–1994), Maria Chiara Greggi (Reggenza Ambasciata), Giuseppe Berlandi (Reggenza Ambasciata), Alessandro Monti (Reggenza Ambasciata) Alberto Castaldini (2006–2010), Rodolfo Amadeo (Reggente) (2010–2012) și Ezio Peraro, funcționând din 2012.

1. vezi site-ul

<http://www.bibnat.ro>

2. vezi Eleonora Cărcăleanu, *Ramiro Ortiz și italianistica românească*

3. vezi Carmen Burcea, *Ramiro Ortiz*, București, Editura Noua Alternativă, 2004

4. vezi Veronica Turcuș, *Italianistica din București. Contribuția lui Alexandru*

Marcu, Institutul de Istorie G. Barițiu, Cluj-Napoca (nr. 4 /2012)

5. vezi

<http://www.iicbucarest.esteri.it/>

Sfintele mucenite fecioare Lucia și Agata

Puține persoane știu despre legătura dintre cele două sfinte, care au o mare asemănare atât a vieții lor, cât și a martirajului la care au fost supuse. Săptămâni recente au scos la lumina o catacombă dedicată Sfintei fecioare Lucia și locul în care a fost depus trupul ei.

de Mihaela Mateescu Profiriu

Stânga: Sfânta Agata, pictură de Lorenzo Lippi, circa 1638-1644
Dreapta: Sfânta Lucia, sculptură (Maracaibo, Venezuela)

Martiriul Sfântei Agata –
frescă secolul 14, biserica
parohială din San Salvatore

Din secolul al V-lea sau al VI-lea avem o celebră *passion* (relatarea martiriului), o capodoperă literară, care istorisește evenimente din viața Sfintei fecioare Lucia.

Sigur este că s-a născut la Siracuza, în sud-estul Siciliei, și a fost martirizată pe vremea împăratului Diocletian, în jurul anului 304.

Sfântul Petru vizitând-o pe
Sfânta Agata în închisoare,
pictură de Simon Vouet,
circa 1624

Lucia trăia alături de mama sa în Siracuza. Tatăl ei, care murise cu șapte ani în urmă, o promisese pe fiica sa unui bogătaș din oraș.

În pofida tuturor persecuțiilor religioase, creștinii din Catania o celebrau pe Sfânta Agata, fecioara care fusese martirizată în anul 250.

Lucia a mers, împreună cu mama sa Evtihia, la Pelerinajul în cinstea Sfintei Agata pentru a cere vindecarea Evtihiei de o hemoragie pe care o avea de patru ani și pentru care nu se găsisse leac. La mormântul Sfintei Agata s-au rugat, și Lucia a adormit. În vis i-a apărut Sfânta, înconjurată de

îngeri, împodobită cu mărgăritare, care a întrebat-o: „Sora mea, fecioară a Domnului, pentru ce ceri de la mine ceea ce poți îndată da? Așa cum Hristos a glorificat prin mine orașul Catania, la fel va preamări, prin tine, orașul Siracuza, deoarece tu, prin fecioria ta, i-ai pregătit lui Dumnezeu o locuință plăcută”.

Când s-a trezit, Lucia și-a dat seama că mama ei se vindecase în chip miraculos și, atunci, i-a cerut mamei să nu o oblige să se căsătorească și să împartă averea ei săracilor. Aflând, pretendentul a denunțat-o că este creștină în fața conducătorului cetății, Pashasie, care a dispus să fie violată într-un lupanar. Nereușind să o miște din locul unde se proptise, deși mulți tăbărăseră asupra ei, au adus o pereche de boi și, furioși că nu aveau nici un rezultat, au aruncat pe ea smoală fierbinte, pucioasă și untdelemn încins, după care au dat foc în jurul ei. Și pentru că nici așa n-au reușit, i-au tăiat capul cu sabia după ce îi scosese ochii, care s-au refăcut în mod miraculos. Înainte de a muri l-a văzut înlănțuit pe ticălosul Pashasie, care era dus să i se taie capul.

În iconografie este reprezentată deseori ținând în mână un vas în care se află doi ochi.

Sf. Lucia este patroana medicilor oftalmologi și protectoarea vederii. Ea este și protectoarea acelor care nu pot vedea, dar și a celor cu incapacitate spirituală.

I s-au închinat biserici la Roma și Neapole, iar la Veneția se află o biserică în care se găsesc moaștele Sfintei Lucia și ale Sfântului Prooroc Ieremia.

Veneția are două gări importante: una pe continent, Mestre și a doua, Gara Veneția Santa Lucia. În apropierea gării din Veneția-Mestre se află Biserica ortodoxă română, Sfânta Muceniță Lucia Fecioară.

În Anglia, se află două biserici vechi dedicate Sfintei Lucia. În Suedia este sărbătorită în cea mai scurtă zi a anului, devenită *Festival al luminii*. În această zi, tradițional, cea mai mică fiică din familie, îmbrăcată în alb, îi trezește pe ceilalți membri ai familiei cu cafea și cornuri, cântând ca și în Sicilia, cunoscuta cântoneta „Santa Lucia”, pe 13 Decembrie.

Sfânta Lucia este venerată de către catolici, ortodocși, anglicani și luterani.

În fiecare an, membrii RO.AS.IT. se deplasează în satul Greci din județul Tulcea, unde se află o biserică catolică care are hramul Sfintei Mucenițe Fecioare Lucia, prilej pentru etnicii italieni să se reîntâlnească și să o venereze pe Sfântă.

Și n-o uităm nici pe frumoasa și bogata Agata care s-a născut în Catania, în Cetatea Panormos, în anul 235, cu toate că unele izvoare dau ca loc de naștere localitatea Palermo.

Agata a suferit martiriul în anul 250, pe timpul guvernării împăratului Decius, între anii 249–251.

Era strălucită ca intelect și a primit o educație aleasă. Însă, ea a preferat să trăiască pentru Hristos, dar ighemonul Quintian și-o dorea ca soție. Refuzul ei a avut ca urmare închiderea sa în lupanarul Afrodiseiei, care trebuia să o întoarcă spre dragostea lumească și, astfel, să-l accepte pe dregător. Nereușindu-i planul, Afrodisia a spus despre Agata că „mai ușor se înmoaie piatra și se topește fierul decât să renunțe ea la Cristosul ei”.

Supărat, Quintian a dus-o la tribunal și în *Passion*, este relatat dialogul dintre Agata și judecător:

— *Care este credința ta?*

— *Sunt liberă și nobilă la fel ca toate rudele mele.*

— *De ce duci atunci o viață de sclavă?*

— *Sunt sclava lui Cristos și aceasta este noblețea supremă.*

Păstrându-și credința neclintită și fecioria, Agata a fost supusă chinurilor. Rezistența și credința ei au fost impresionante. De îndată s-a pornit un cutremur de pământ, în care au pierit cei doi călăi care o schingiuiau.

În iconografie, este reprezentată cu o tipsie pe care se află sânii, care pot fi confundați cu două pâinici.

De altfel, în ziua de 5 februarie, se dau de pomană pâinici care amintesc de sânii Sfintei Agata. Ea a fost vindecată în închisoare de către Sfântul Apostol Petru, dar a dorit să rămână acolo, unde a și murit.

Sfânta este ocrotitoarea femeilor cu boli de sân și este considerată patroana turnătorilor de clopote.

Este invocată, de asemenea, ca apărătoare împotriva focului și a erupțiilor vulcanice, deoarece la un an de la plecarea la cer, a erupt Etna și, desperați, locuitorii i-au adus giulgiul într-o procesiune și vulcanul s-a liniștit.

Mergând să recupereze averea Sfintei, Quintian, trecând un râu, a fost ucis de caii săi. Trupul său n-a mai fost găsit.

La Roma, în anul 500, i-a fost închinată Sfintei Agata o biserică, pe Via Aurelia, de către Papa Simachus, când numele ei a fost înscris în Canonul Roman.

Se spune că pe mormântul ei, un înger a pus o lespede pe care erau scrise cuvintele: „Cuget cuvios, lucrând în libertate, cinste de la Dumnezeu și patriei mântuire”.

Papa Grigore cel Mare i-a închinat o biserică, care fusese construită în anul 460 de către Flavius Ricimer, pentru ostrogoți. Se află la Roma, pe Via Mazzarino 16.

În Italia se află și un orășel, Sant'Agata de' Goti, în regiunea Campania, provincia Benevento, numele fiind legat de o colonie a goților din regiune. Sfânta Agata este protectoarea localității și a Republicii San Marino.

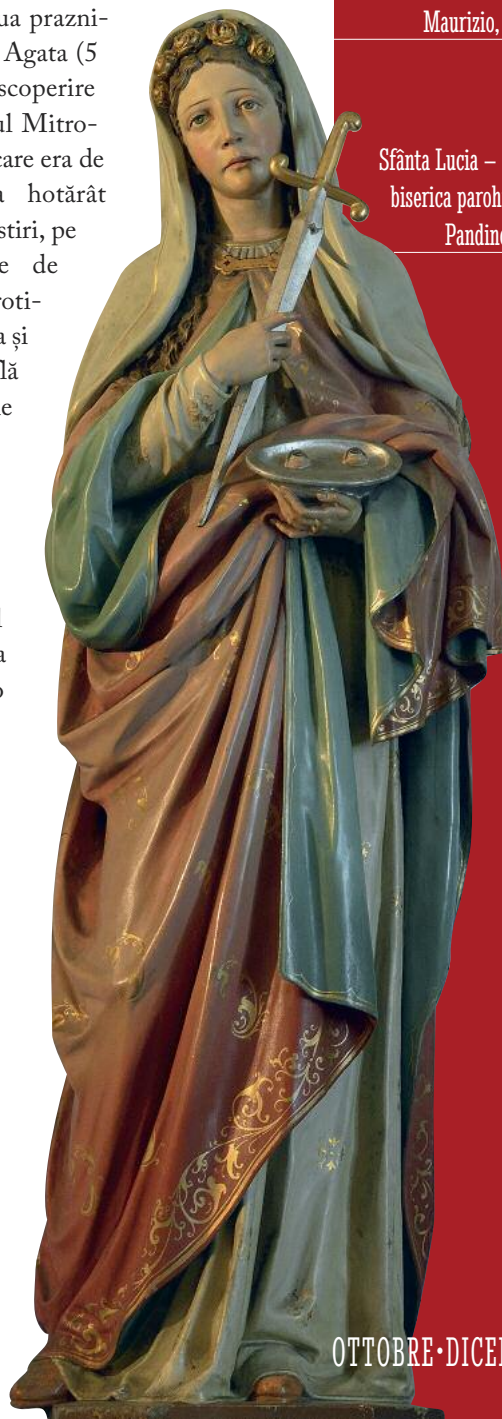
Rămășițele sale se află la Domul din Catania (Catedrala Sfânta Agata).

În București, în ziua praznicului Sfintei mucenice Agata (5 februarie), prin descoperire Dumnezeiască, Sfântul Mitropolit Antim Ivireanu, care era de origine georgiană, a hotărât construirea unei mănăstiri, pe locul unei bisericuțe de lemn. Sfânta era ocrotitoarea săracilor, la fel ca și el, și imaginea ei se află pictată pe peretele Bisericii Antim.

Imaginea celor două Sfinte – Lucia și Agata – se află în friza fecioarelor din mozaicul, datând din secolul al VI-lea, de la biserica San Apollinare Nuovo din Ravenna.

Sfânta Agata – frescă secolul 16, biserica San Maurizio, Milano

Sfânta Lucia – statuie, biserica parohială din Pandino, Italia

Trecut-au anii... 42

Anul trecut în luna aprilie am vizitat Sicilia, făcând parte dintr-o delegație a Universității Româno-Americane din București, la care funcționez ca profesor universitar. Ajunși la Catania, am participat la o întâlnire cu reprezentanți ai universității din acest oraș, dar și ai unor autorități locale, precum și cu o familie care lucra la Consulatul României din localitate.

La un moment dat, am fost întrebați dacă am mai vizitat Sicilia și cu alte ocazii. Eu, personal, am răspuns că mai fusesem în Italia și că o dată chiar în Sicilia, dar vizitasem numai Mesina. Am adăugat, apoi, că în anii 1974–1975 am câștigat o bursă acordată de Guvernul italian, făcând un stagiul de cercetare documentară la Universitatea de studii din Siena, Toscana, în vederea elaborării tezei mele de doctorat, pe care l-am susținut în 1979, acasă, în România. În perioada studiilor la Siena am locuit la Colegiul universității „Mario Bracci” din Tontignano. Am relatat apoi că în prima zi când am intrat în sala de mese, era un singur loc liber la o masă la care stăteau patru tineri. Amabili, m-au invitat să-l ocup. Ceea ce am și făcut, și de atunci am stat mereu alături de ei. Unul dintre aceștia era asistent la Facultatea de drept iar ceilalți trei erau studenți la Facultatea de științe economice și bancare, unde studiam și eu.

Mi-am reamintit, apropo de Sicilia, că unul dintre comesenii mei, Sebastiano Iacono, era sicilian din Pachino. Între noi s-a legat încet-încet o frumoasă prietenie. Poate pare acum un lucru neînsemnat, dar atunci când erau foarte puțini români în Italia, iar eu aveam o bursă modestă (dar, ce-i drept, și două legitimații gratuite: una pentru transportul în comun și alta de vizitare a muzeelor) a contat foarte mult faptul că Sebastiano mi-a împrumutat un aparat de radio și mă invita să mâncăm împreună ori de câte ori primea un pachet de acasă, și astfel am gustat pentru prima oară produse cu specific sicilian. Cu celălalt coleg, Domenico Sinerio, astăzi avocat la Neapole, ascultam superbe canțonete napoletane, cântate în dialect de Massimo Ranieri și Pepino di Capri.

Giuseppe Badolato, poreclit Camaro, cel de-al treilea coleg de masă, era din Calabria, unde și astăzi este director de Bancă. Mi-a împrumutat acum 42 de ani o pereche de ghete de fotbal.

Jucam cu ei și cu alți colegi de la Siena fotbal sau ping-pong, iar seara ne uitam la televizor sau făceam vizite altor colegi sau profesori care locuiau în altă parte. Cu ei, dar mai ales cu cei patru, ultimul fiind din Potenza – Giovanni Muciente, care locuiește în prezent la Roma, aveam multe discuții referitoare la studiile pe care le făceam eu în România, studii de economie planificată, iar în Italia de economie de piață.

A fost o perioadă fantastică. Era prima mea vizită într-o țară occidentală, intrasem într-o altă lume, la facultate având profesori deosebiți ca: Antonio Tiu, Franco Tutino sau Lorenzo Frediani, autorități în materie. Profesorul Tiu m-a invitat, ulterior, să țin un ciclu de conferințe la Institutul pe care-l conducea în cadrul Universității de studii din Siena. Cu profesorul Tutino am petrecut mai multe seri, pentru că el locuia, împreună cu soția sa, tot în clădirea Colegiului, în aripa destinată cadrelor didactice.

Împreună cu profesorul Lorenzo Frediani și cu conducerea Universității de studii din Siena (prof. I. Ricaboni) și ale Universității Româno - Americane de la București (prof. Ovidiu Folcuț) am inițiat în anul 2013 un Masterat de finanțe, cu dublă diplomă. Studenții fac primul an la o universitate, iar al doilea la cealaltă universitate.

La acea întâlnire din Catania, dl consul Ioan Iacob m-a întrebat dacă știu adresa lui Sebastiano. Nu o știam. Dl consul l-a căutat și, cu sprijinul autorităților locale, l-a găsit la Pachino, și acesta și-a amintit imediat de mine. Nu a fost simplu să-l găsească, pentru că erau mai multe persoane cu acest nume, dar unul singur studiasse la Siena.

Chiar a doua zi după convorbirea cu dl consul Iacob, m-a sunat Sebastiano, fostul meu coleg de la Siena.

În anul 2017, am revenit în Sicilia împreună cu soția mea, l-am întâlnit pe Sebastiano și am cunoscut-o și noi pe soția lui. El este bancher privat, soția sa este învățătoare și au împreună patru copii.

A fost o întâlnire emoționantă, plină de evocări iar eu i-am dăruit o copie a casetei cu muzică napoletană și cu urările de bine din partea celor 4 colegi, pe care el mi-o făcuse cadou în anul 1975, la plecarea mea de la Siena.

În iulie, anul acesta, el și soția sa ne-au întors vizita, la București. Iată, că după 42 de ani, suntem practic din nou împreună.

de Constantin Floricel

Fabrica Carpatina din Brezoi. Istoric

Atestarea documentară a primului joagăr este anul 1824 când Mănăstirea Cozia îl instalează în zonă, la Șipoate pe Valea Neagră, nu departe de Brezoi, la confluența Oltului cu Lotrul.

După acest model apar și în Brezoi, joagărele lui Stancu Pop și V. Oromulu.

Materie primă era din belșug iar transportul se făcea cu carele și era ușor. Cererea de material fasonat era din ce în ce mai mare pentru construcții civile, poduri, scocuri, cășițe, lacuri.

În anul 1850 se stabilește la Brezoi Sima Stanovici – muntenegrean care cumpără toate gaterile din Brezoi și două la Gura Păscoii. Afacerea lui Stanovici prosperă rapid și după ce își face un substanțial capital, caută un cumpărător.

Prin anii 1863–1864 Karol Novac, un inginer ceh din Sibiu, face o vizită pe Valea Oltului, la Mănăstirea Cozia. La întoarcerea de la Cozia intră în Brezoi unde stă câteva zile, apoi urmează cursul Lotrului până la Voineasa. Îi place zona, este atras de aceste frumuseți fără egal și-și dorește să rămână la Brezoi și să înceapă mai multe afaceri.

Se mută aici, cumpără gaterile lui Stanovici și mai amplasează el încă patru pe un teren nou cumpărat. Concesionează pentru o vreme apele minerale Călimănești – Căciulata și Pavilionul central al stațiunii, care îi sporesc venitul. În anul 1868 vine Oltul mare și distruge drumul în Defileul Cozia, drum pe care Novac îl reface.

În anul 1873 aduce din Austria o mașină cu aburi de tip **Brotoweri** de 445 cp. pentru modernizarea fabricii care pune în mișcare gaterile, circularele, pendulele, mașinile din atelierul mecanic, ascuțitoarea și iluminatul ei. Trece prin vama Râul-Vadului mari specialiști din Italia, Austria și Germania pentru construcții civile, exploatarea pădurii, amenajarea Lotrului pentru plutire și meseriași în ateliere. Dintre specialiștii italieni îi amintim pe Giovanni Mechea, Antonio Clerici, Marco Debona, Giovanni Butolo, Vicentio Croce.

Acum se construiesc lacurile pentru plutire pe Lotru la Vidra, Miru și Mirăuțiu iar Lotrița la Zănoaga, Zănoaguța și Prejbeni. În parchetele de exploatare ridică cabane, magazii, grajduri, cantoane și districte (refugii) pentru pădurari.

Pentru că dispune de capital, Novac începe construcția marilor clădiri în zona fabricii. Con-

struiește Castelul Mare, unde astăzi funcționează Spitalul orășenesc, Castelul Mic, Cazinoul, Poșta veche, birourile Societății, cartier pentru muncitori, clădiri pentru funcționari.

În anul 1878, când totul mergea foarte bine și materialul produs era foarte căutat – arde fabrica.

Refacerea ei se face în timp, producția întârzie, muncitorii sunt nemulțumiți, iar sănătatea lui Novac se clatină.

Din toate timpurile pădurea, această mare bogăție cu care ne-a hărăzit Dumnezeu, a fost o sursă de bunăstare și a crescut puterea economică a zonei. Codrii seculari ai Văii Lotrului au adus mare profit celor care s-au ocupat de exploatarea lor.

În anul 1891, Karol Novac moare. Este îngropat în fața bisericii vechi din oraș, la loc de cinste. În urma lui rămâne o avere impresionantă soției sale Margareta. El nu a avut copii.

Pentru că era greu de administrat această avuție, Margareta închiriaza toate bunurile rămase, lui Giovanni Stagni din Trieste, cu firmă înregistrată în Alexandria, Egipt.

De cum preia Societatea, grija numărul unu este modernizarea fabricii, aduce noi gateri circulare, mașini de ascuțit și construiește locuințe pentru noii specialiști aduși la lucru. Producția crește iar fabrica exportă acum materiale în țările occidentale și mult material în Asia Mică.

Din motive mai puțin cunoscute, în anul 1894, bunurile închiriate de Stagni de la Margareta Novak sunt vândute lui Iacob Cintuciu din Budapesta. Fabrica merge bine, dar noua conducere stabilește transformarea ei în Societatea Anonimă de Exploatare a Pădurilor „Lotru”.

Noua societate mărește depozitul fabricii, construiește un funicular, care leagă fabrica cu Gara Lotru, pentru ca materialul să fie transportat pe calea ferată.

Producția fabricii crește vertiginos și este nevoie să deschidă și alte sucursale, fabrici mai

de Octavian Butolo

mici pe Olt la Slatina, Stoenеști și Turnu Măgurele. Materialul fabricii se asigura prin plutire pe Olt de la Brezoi.

O plută era construită din mai multe table iar plutașii erau mari specialiști în a le conduce. Un transport dura 8–10 zile iar plutașii aveau un regim alimentar deosebit și o rație de băutură zilnică. La întoarcere ei veneau cu căruțele și salariile lor erau confidențiale.

Fabrica **Carpatina** din Brezoi

Fabrica lui Gaillac. Deci acum apare concurență Fabrica Vasilatu, care sporește în productivitate.

Pentru că metoda incendierii fabricii era folosită sistematic, în anul 1918 Fabrica „Lotru” arde. Documentele vremii scriu că, la o săptămână după stingerea focului, fabrica arăta jalnic și cu puține șanse de refacere. În scurt timp, însă, fabrica este refăcută dar intră greu în normalitate.

Conducerea Societății stabilește de comun acord cu celelalte societăți unificarea lor într-o întreprindere gigant, mai puternică, mai mare, mai rentabilă.

Noua societate se va numi „Carpatina” și a luat naștere prin fuziunea societăților: „Lotru”, „Oltul”, Societatea „Petroșani” și Banca Românească, în anul 1920.

Deci, noua societate „Carpatina” administra acum o unitate forestieră cu o vechime de peste 70 de ani și se întindea de la Sima Stanovici la Giovanni Stagni, preluată de Carpatina.

În anul 1922, Societatea Italiană a Pădurilor din zona de nord – Belluno – îl transferă în România pe Beniamino Faoro pentru a organiza exploatarea pădurilor de pe Valea Oltului și a Lotrului.

În prima fază, organizează exploatarea forestieră de pe Lotru, la Voineasa, Stricatu, Dobrunu, Furnica și Balindru. Aduce cu el specialiști cum ar fi: A. Maschio, Victor Laicof, A. Tomaselli. Nelo Fontanella, Franz Kenda și Umberto Salvatore.

Faoro pune la punct „Lotru” și se mută la Tâlmăciu, unde construiește un mare funicular pe Valea Sadului, de la Valea lui Ivan la Rosdești și Negovanu. Capitalul social al Societății Carpatina a ajuns în anul 1926 la 250.000 de acțiuni la purtător. Fabrica este numărul doi ca producție forestieră, după Galați.

Criza economică din anii 1929–1933 a afectat serios producția fabricii. Producția ei s-a redus aproape la o treime față de anul 1925. Pentru a ieși din criză, conducerea fabricii recurge la metoda veche folosită – incendiază fabrica în 1931. Refacerea ei durează destul de mult timp, dar cine a pierdut? Statul. Munții din zonă au fost dezgoliți, rămânând neplantați și neîngrijiți.

În anul 1909 se înființează Fabrica „Vasilatu”. Aceasta exploata tot bazinul Văii Vasilatu și aducea material din Valea Călinești de la Copanca la Bolboaca construită de frații Vanelli. Materialul se transporta pe sub Delușel la Golotreni la

În anul 1938 patronul Groendel din Budapesta vinde pachetul majoritar Trustului Holding International din Monaco.

Fabrica devine din nou competitivă pe piața externă iar producția ei este la parametrii înalți.

Prin Legea nr. 119 din 11 iunie 1948, mijloacele de producție ale Societății Carpatina sunt naționalizate. De acum înainte timp de 50 de ani Societatea va fi în patrimoniul statului. În continuare va lucra în trei schimburi, asigurând puterea economică și bunăstarea populației din zonă.

Se trece de la economia de piață la cea centralizată.

Noul capitalism instaurat în 1989 distruge, în scurt timp, o societate forestieră care a funcționat timp de 150 de ani, iar populația Brezoiului a fost adusă în pragul sărăciei.

Astăzi fabrica a fost tăiată și vândută, terenul arată sinistru iar coșul (hornul) vechii fabrici veghează o rânduială trecută, aproape perfectă, pentru totdeauna apusă.

Școala de pe lângă societatea „Carpatina” din Brezoi, construită pentru comunitatea de italieni din localitate

Recomandări pentru furtuni/viscole puternice

de A. Chișiu

Acestea nu sunt metafore. Rememorând unele comunicate ale agențiilor de știri dar mai ales pe cele ale Administrației Naționale de Meteorologie (ANM), România și nu numai, se află, în funcție de anotimp, din ce în ce mai des sub coduri colorate de furtună sau viscol, cu posibilitatea apariției grindinei, a vânturilor puternice și chiar a tornadelor, vizând nu doar unele județe ci și Capitala. Meteorologii emit coduri galbene, portocalii sau roșii, în funcție de puterea de manifestare estimată a stihiiilor naturii. Desigur, există și rateuri.

Uneori se spune că, deși știi când pleci de acasă, nu știi când te mai întorci. De aceea, o secundă de atenție și o doză de calm și prevedere pot salva prețioasa noastră viață.

Vă oferim deci, câteva recomandări propuse de către Departamentul pentru Situații de urgență care vă pot fi de folos în caz de furtună, indiferent unde v-ați afla.

Astfel, conform ANM, aversele se produc putând fi însoțite de frecvente descărcări electrice și vânt puternic, cu aspect de vijelie sau în rafale, cu viteze de multe zeci de kilometri pe oră. Formele acestea de instabilitate atmosferică, local - deosebit de accentuată, pot înregistra, în sezonul cald, cantități importante de apă pe metrul pătrat dar și intensificări ale vântului care pun la grea încercare canalizările dar și acoperișurile, construite parcă pentru alte vremuri - mai liniștite. În sezonul rece, lucrurile se complică prin acumulări de zăpadă în troiene cu mai mulți metri înălțime, la care se adaugă episoade de frig cumplit.

Așadar, pentru evitarea producerii (unor nefericite situații de urgență care ne pot afecta viața și bunurile, I.G.S.U. recomandă cetățenilor ca, pe timpul căderilor masive de ploaie, de grindină sau zăpadă, a vântului sau a descărcărilor electrice:

- să se adăpostească rapid în locuință sau în alte spații protejate, astfel:
- autoturismele ne apără optim față de descărcările electrice în câmp deschis;
- subsolurile protejează față de vânt sau prăbușiri ale elementelor de construcții;
- să deconecteze de la rețea aparatura electrocasnică,
- să închidă și să asigure elementele de construcție (uși, ferestre);
- să țină la îndemână o lanternă, bani cash, alimente, o trusă de prim ajutor, un fluier;
- să-și pună îmbrăcăminte groasă, evitând Țesăturile din materiale plastice;
- să parcheze autoturismele la distanță față de copaci sau stâlpi de electricitate;
- să nu atingă niciun fel de fire căzute la pământ;
- să nu stea lângă copaci, stâlpi sau construcții improvizate (schele, șantiere);
- să nu țină în mâini elemente metalice conductoare (mânere de umbrelă, robinete metalice etc;
- să anunțe la numărul 112 orice situație de urgență survenită;
- să aibă instalată pe telefon aplicația DSU pentru a fi la curent cu noile avertizări.

1 Decembrie. Ziua Națională a României sărbătorită la Roma

În onoarea Zilei Naționale a României, la Auditorium Parco della Musica din Roma a avut loc un Concert extraordinar de fanfără, în seara zilei de 29 noiembrie a.c. Au evoluat, în uniforme de mare gală, Muzica Reprezentativă a Armatei Române și Fanfara Carabinierilor din Roma. Instrumentiștii români au interpretat suite de muzică populară, și apoi, alternativ cu fanfara gazdelor, muzică militară, pagini de mare popularitate din creația lui Șostakovici, Ivanovici și Fabiani, și, în final, Rapsodia Română de George Enescu. La pupitrul dirijoral s-a remarcat Lt. colonelul Liviu Voicu. Fanfara Carabinierilor italieni, sub bagheta mareșalului mj. Marco Licci, a atacat cu har partituri de Gershwin, Rossini, Piazzolla, Ivanovici ș.a., iar în încheiere *La fedelissima* – marșul antrenant al carabinierilor. Partiturile, alese cu grijă, perfecțiunea interpretării, dăruirea muzicienilor – au asigurat celor două fanfare militare un succes pe măsură și ropote de aplauze. Evenimentul, care s-a bucurat de o audiență reprezentativă, a fost organizat de Ambasada României în Republica Italiană.

O carte de vizită pentru comunitatea românilor din Lucca, Italia

Expozițiile de fotografie „România de poveste” și „Urme ale artiștilor italieni la Iași” au fost vernisate duminică, 19 noiembrie 2017, în orașul Lucca, la Biserica Sfânta Giulia. Autorii lucrărilor sunt pasionați de fotografie din județele Iași, Botoșani și Prahova dar și fotografi italieni, membri ai Uniunii Catolice a Artiștilor Italiani (UCAI). Cele două manifestări culturale au avut parte de un public numeros, care a apreciat cele 60 de fotografii cu tematici diferite, prezentate în expozițiile organizate de Clubul Fotografilor din Iași în colaborare cu următorii parteneri: Departamentul pentru Ecumenism al Arhiepiscopiei Catolice Lucca, Uniunea Catolică a Artiștilor Italiani (UCAI) și Parohia Ortodoxă Română „Sfântul Antonie cel Mare” din Lucca. În debutul manifestării, Maria Maddalena Vertuccio, președintele UCAI din Lucca a adresat un cuvânt de bun venit celor prezenți și i-a felicitat pe organizatori și pe autorii exponatelor. Don Mauro Lucchesi, rectorul Catedralei din Lucca și vicar al Arhiepiscopiei Catolice de Lucca, pasionat de fotografie, a spus că „imaginile din această expoziție nu doar că sunt frumoase, ci exprimă un sentiment, o trăire deosebită”. Daniel Olariu, coordonatorul evenimentului, a adăugat: „imaginile expuse prezintă aspecte din spiritualitatea, istoria, arta, cultura, tradiția și frumusețea țării noastre”. (Sursa: Romanian Global News)

Concurs de bucate tradiționale

Către jumătatea lunii noiembrie 2017, după Sfânta Liturghie, membrii câtorva asociații ale românilor din Italia s-au adunat cu prilejul organizării Concursului de bucate tradiționale românești „Lângă vatra de acasă” ediția a II-a. La acest spectacol culinar, devenit tradițional, au participat: Grupul „Șezătoarea”, Grupul „Sfântului Eufrosin” și enoriași de la Centrul Social al Parohiei Roma Torre Spacata, organizatori ai manifestării. În timp ce juriul gusta din bucate urmând să aleagă câștigătorul, Grupul de tradiții și obiceiuri românești „Șezătoarea” a organizat o întâlnire de suflet. S-au depănat: „Legenda bobului de Grâu”, „Legenda despre Porc”, „Legenda despre Calea Laptelui”, iar, mai apoi, povestea „Sarea în bucate”. Mulți dintre participanți au îmbrăcat costume populare românești, aproape din toate regiunile țării, care au adăugat manifestării un plus de interes și frumusețe. „Zilele de sărbătoare sunt mai lungi în străinătate și mai pline de dorul și dragul de acasă și de cei dragi – spunea doamna Rodica Manciu. Iar vioara lui Petrica Șerban a acompaniat cu măiestrie cântecele grupului și a îngănat glasul povestitoarelor. După premierea celor mai gustoase bucate, Părintele protopop Lucian Roșu a mulțumit tuturor participanților și i-a invitat să guste, pe alese, din ospățul pregătit de cele 24 de gospodine. (Sursa: Romanian Global News)

Asociația Italienilor din România – **RO.AS.IT.** • Str. Ion Câmpineanu nr. 3A, etaj 1, 010031 București

Tel.: 0372 772 459; Fax: 021 313 3064

www.roasit.ro